

D-3/1923

DOLENJSKI

G O Z D A R

GLASILO
GG
Novo mesto
L. IV. ŠT. 4

D O L E N J S K I G O Z D A R
GLASILO KOLEKTIVA GOZDNEGA GOSPODARSTVA
N O V O M E S T O

Novo mesto, decembra 1967

Številka 4

Letnik IV.

IZDAJATELJ: DELAVSKI SVET GOZDNEGA GOSPODARSTVA
NOVO MESTO

UREJA UREDNIŠKI ODBOR: urednik ing. Petrič Jože in
člani ing. Belopavlovič Danica, Markovič Franc, ing.
Konrad Mehle in Rade Jože.

V S E B I N A

	Strana
1. Ob vstopu v novo leto	1
2. Sklepi organov upravljanja	3
3. Izvajanje preventivnih varnostnih ukrepov v vsakdanji praksi	12
4. Problematika izkoriščanja gozdov v letu 1967	14
5. Mehanizacija v prvih devetih mesecih 1967	20
6. Mehanizacija tudi v pogoždovanju	27
7. Ekскурzija ekonomistov gozdnogospodarskih organizacij Slovenije	31
8. Demonstracija gozdne mehanizacije v pPostojni in na Bledu	33
9. Gojitveno načrtovanje	37
10. Spravilo lesa s traktorjem "Trifarmer"	43
11. Vtisi z zveznega seminarja o melioraciji debradiranih gozdov in grmišč v Kažanih - SR Makedonija	44

OB VSTOPU V NOVO LETO.

KO ODŠTEVAMO POSLEDNJE DNI LETOŠNJEGA LETA, SE V MISLIH OZIRAMO NAZAJ ŽELEČ UGOTOVITI, KOLIKO SMO V PRETEKLIH DVANAJSTIH MESECIH NAPREDOVALI, NA KATERE USPEHE SMO LAHKO PONOSNI IN KAJ NAS JE PRI NAPREDOVANJU OVIRALO. OBRAČUN OPRAVLJENEGA DELA V PRETEKLEM LETU NAM BO POMAGAL ODKRITI SLABOSTI, KI BI JIH V BODOČE NE SMELI VEČ DOPUSTITI, ČE HOČEMO TUDI V NOVEM LETU KORAK NAPREJ.

VSAKDO OD NAS V TEM ČASU SAM ZASE VSAJ BEŽNO OCENI LETO, KI MINIVA. ALI JE USPEŠNO, KAKO JE BILO Z ZDRAVJEM, KAKO JE BILO Z DELOM, KAJ Z DRUŽINO? TODA VSAK OD NAS NAJ BI OB TEM RAZMIŠLJAL TUDI O SKUPNOSTI, V KATERO JE KOT DELAVEC VKLJUČEN. ZANIMATI GA MORA, KAKO JE USPELO PODJETJE, KAJ JE PRIPOMOGEL K USPEHU IN KAJ BI LAHKO NAREDIL, DA BI BIL USPEH ŠE BOLJŠI. SKRB ZASE IN ZA DRUŽINO JE NUJNO POVLZANA S SKRBJO ZA PODJETJE, KAJTI OSEBNA SREČA IN NAPREDEK JE V MNOGOČEM ODVISNA OD NAPREDKA PODJETJA. OB NORMALNIH GOSPODARSKIH RAZMERAH JE PODJETJE VSE BOLJ IN BOLJ ODVISNO SAMO OD SEBE, OD SVOJIH MOČI, KI SO V ZNANJU, MARLJIVOSTI, V ZAVZETOSTI, IZNAJDLJIVOSTI IN POŠTENOSTI.

ČE SE BOMO NENEHNO PRI VSEM SVOJEM POLICNEM DELU, NA KATEREM KOLI DELOVNEM MESTU ZAVEDALI, DA BOMO POŽELI, KAR SEJEMO, POTEM LAHKO UPAMO, DA NAM BO VSE BOLJE IN BOLJE.

NAŠE GLASILO DOLENJSKI GOZDAR NAS SPROTI OBVEŠČA O NOVOSTIH V PODJETJU IN GOSPODARJENJU. V PRIHODNJI ŠTEVILKI NAM BO PRINESEL LETNI OBRAČUN, IZ KATEREGA BO RAZVIDNO, S KAKŠNIM REZULTATOM BOMO ZAKLJUČILI 1967 LETO, ZATO NI MOJ NAMEN DAJATI DOKONČNE IN PODROBNE OCENE. ČE SEDAJ PA MORAMO UGOTOVITI, DA SMO NAPREDOVALI. PREDVSEM NAS O TEM PREPRIČUJEJO DOSEŽKI PRI GOJENJU

IN IZKORIŠČANJU GOZDOV? NOVE CESTE, NOVI STROJI IN NAPRAVE IN NE NAZADNJE PREDPISI, PRAVILNIKI IN RAZNI DRUGI AKTI, KI SMO JIH ŠTUDIRALI IN SPREJELI, DA BI ČIM BOLJE UREDILI NAŠE ODNOSE MED SEBOJ IN DOSEGLI ČIMVE JE POSLOVNE USPEHE. V NAŠIH SAMOUPRAVNIH ORGANIH ZBRANI DELAVCI SO NA SESTANKIH IN NA PRIPRAVAH NA TE SESTANKE RAZPRAVLJALI O SPLOČNI GOSPO; DARSKI POLITIKI IN ISKALI NAJBOLJŠE REŠITVE ZA GOSPODARSKI RAZVOJ PODJETJA. NA SLEJAH OBRAT. DS, UO, DS IN KOLEGIJIH JE PRIŠLA DO IZRAZA ZAVZETOST IN PRIZADEVNOST DELAVCEV IN VOLJA DO DELA. ŽIVLJENJE NAS ŠOLA IN NAS USPOSABLJA ZA NAPORE, KI BODO POTREBNI, DA BO PODJETJE TUDI V TRŠIH RAZMERAH DOBRO USPEVALO. TO PA POMENI, DA BOMO ZMOGLI TUDI V PRIHODNJEM LETU V ČIM VEČJEM OBSEGU IZBOLJŠATI NAŠE GOZDOVE, JIH ČIM RACIONALNEJŠE IZKORIŠČATI, Z NABAVO STROJEV IN Z IZOBRAŽEVANJEM OLAJŠEVATI NAPORE DELOVNEMU ČLOVEKU TER V SKLADU Z VLOŽENIM DELOM IZBOLJŠATI ŽIVLJENSKE RAZMLE.

TAKE SO NAŠE ŽELJE ZA PRIHODNJE LETO. NJIH OSTVARITELV JE ODVISNA OD NAS VSEH. ZATOREJ Z NOVIM POLETOM V NOVO LETO!

ZDRAVJA, ZADOVOLJSTVA IN USPEHA PRI DELU ŽELIMO VSEM DELAVCEM NAŠEGA PODJETJA.

SKLEPI ORGANOV UPRAVLJANJA

I. Delavski svet

Delavski svet je na 3. seji dne 16.10.1967 obravnaval in sklepal o naslednjem:

1. Potrdil je predlog obratnih delavskih svetov in upravnega odbora, da začasno odloži izpolnitev sklepa o zmanjšanju števila zaposlenih delavcev v knjigovodstvu in administraciji,
2. Potrdil je predlog sprememb pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Pravilnik je razobešen na oglasni deski vsaki delovni enoti,
3. Sprejel je sklep o spremembi investicijskih vlaganj za leto 1967. Ob tej priliki opozori delavski svet odgovorne osebe, da delajo tisto, kar so v začetku leta planirali ali pa pravočasno prosijo za spremembo plana, če so neplanirana dela važnejša.
4. Sprejel je pravilnik o požarno varnostni službi. Ta pravilnik urejuje požarno varnostno službo. Imenuje osebe, ki so odgovorne za požarno varnost v podjetju. Navaja naloge odgovornih oseb in vseh članov kolektiva. Opozarja in uzakonja preventivne ukrepe ter odreja ukrepe v primeru nesreče,
5. Odločil je, da razpiše posojila v znesku 6 milj. S din za posojilo delavcem pri gradnji lastnih stanovanjskih hiš,
6. Dodelil je 5 milj. S din gozdnim obratom za popravila gozdnih poti in cest v gozdovih vzdržavljanski lastnini.

Obrati prejmejo naslednje vsote:

GO Novo mesto	858.897 S din	GO Črnomelj	861.520 S din
GO Straža	1.031.368 "	GO Metlika	153.417 "
GO Podturn	329.923 "	GO Trebnje	1.315.760 "
GO Črmošnjice	449.115 "		

7. Potrdil je predlog sprememb odkupnih cen za hrastovo hlodovino in hrastov jamski les, jamski les ostalih listavcev, taninski les konstanja in hrasta in železniške prage. Za navedene sortimente, ki so kritični za prodajo je odkupno ceno znižal, za orehovo hlodovino F in bukovu pragarsko hlodovino pa je celo povečal.

8. Obravnaval je pritožbo Drganc I-vana delavca GO Straža, v kateri ugovarja zoper sklep ODS o prenehanju dela in v tej zvezi sprejel sklep, da potrdi odločitev obratnega delavskega sveta,
9. Obravnaval je pritožbo Nemanič Staneta zoper sklep upravnega odbora o razporeditvi na delovno mesto gozdnega delavca. Delavski svet je pritožbi ugodil.
10. Sprejel je sklep o nakupu gozdov in gozdnih zemljišč od Lužar Ivana iz Poljan.
11. Zavrnil je prošnjo Rolih Jožeta za nakup stavbenega zemljišča v Straži, ker stoji na zaproseni parceli prenosna žaga.
12. Na zasedanju je bila podana informacija o spremembi območij, ki se nanaša na področje gozdnega obrata Trebnje.

Na 4. seji dne 25.11.1967 je delavski svet razpravljal in sklepal o naslednjem:

1.
Potrdil je obračun devetmesečnega gospodarjenja tako, da je razliko med plačanimi in realiziranimi osebnimi dohodki v znesku 28. milj. namenil za povečanje osebnih dohodkov za mesec XI. in XII. V poročilu računovodje tov. Kraševca Toneta ugotovimo naslednje:

Podjetje je pričelo poslovno leto 1967 s prehodnimi zalogami nedovršene proizvodnje (gozdni sortimenti in sadike) v vrednosti 2.300.321,05 N din, s preneseno neplačano realizacijo v letu 1966 v znesku 1.952.822,45 ter k tej realizaciji odgovarjajočimi stroški v znesku 1.891.954,39 N din.

V prvih devetih mesecih letošnjega leta je podjetje doseglo za 24.163.116,14 N din realizacije (vseh dohodkov), vsi poslovni stroški in osebni dohodki tekočega leta pa znašajo 23.989.541,41 N din. Če upoštevamo doseženo realizacijo in stroške tekočega leta ter preneseno realizacijo in stroške iz preteklega leta, smo dosegli v prvih devetih mesecih letošnjega leta pozitivno razliko dohodkov nad stroški v znesku 977.828,53 N din po fakturirani realizaciji. Ker pa podjetje lahko obračuna dohodek samo v višini plačane realizacije znaša razlika dohodkov nad stroški po plačani realizaciji 813.597,71 N din. Ta znesek pa predstavlja tisti del dohodka, ki ga podjetje uporabi za svoje sklade in za nadaljno delitev osebnih dohodkov po pravilniku podjetja o delitvi dohodka.

Delitev sdoseženega dohodka, izvršena po pravilniku o delitvi dohodka, pri doseženem koeficientu uspešnosti poslovanja podjetja $K = 0,79$ je naslednja:

- doseženi dohodek	7.527.427,47 N din
- izločeno za osebne dohodke	7.002.635,99 N din
- ostale za sklade	524.791,48 N din

Izločeni znesek dohodka za osebne dohodke je za 288.806,23 N din večji kot znašajo izplačani osebni dohodki v plačani realizaciji v času od 1.1. do 30.9.1967. Ta znesek predstavlja 31 % povprečnih mesečnih osebnih dohodkov podjetja. Predlagamo, da bi se navedeni znesek osebnih dohodkov razdelil delavcem v obliki povečanja osebnih dohodkov za mesec november in december po postavkah pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, ki ga je sprejel delavski svet dne 16. oktobra 1967.

V nadaljevanju je podana primerjava podatkov o celotnem dohodku, dohodku, osebnih dohodkih in skladih, doseženih v prvih devetih mesecih letošnjega in planskega leta.

Podatki tekočega obdobja (v celih N din):

	IX/1966	IX/1967	Indeks
Prodaja gozdnih osrtimentov	20.019.166	19.836.646	99
Izvršena investicijska dela	1.265.782	931.556	74
Izvršena gozdno gojit. dela	2.083.969	1.364.045	65
Izvršena urejevalna dela	438.427	-	
Prodaja lesa na skladišču	433.113	587.368	136
Druga realizacija (storitve)	1.341.388	1.326.649	99
Drugi izredni dohodki	33.437	116.853	345
Skupni dohodki	25.615.282	24.163.117	94

STROŠKI

1. Odkup lesa	5.745.005	5.776.337	101
2. Poraba materiala in inv.	1.206.760	1.066.401	88
3. Storitve (prevozi, popravila itd.)	2.285.802	2.169.580	95
4. Obresti od kreditov	126.254	128.961	102
5. Stroški izobraževanja	112.027	144.937	129
6. Stroški reklame in reprez.	16.147	18.864	117
7. Zavarovalne premije	87.487	101.303	116
8. Investicijsko vzdrževanje	294.606	172.922	59
9. Tren. dodatki in dnevnice	780.289	654.400	84
10. Dodatni prisp. za soc. zavarov.	291.372	171.575	59
11. Obresti na posl. sklad	207.859	158.840	76
12. Članarina zbornicam	9.018	13.738	152
13. Vodni prispevek	931	21.410	2300
14. Prometni davek	80.598	82.397	102
15. Tovornine izvož. blaga	171.117	366.081	214
16. Raziskoval. delo in takse	198.080	202.537	102

17. Amortiz. osn.sred.	744.473	681.438	118
18. Biološ.amort.SLP gozdov	2.295.034	2.231.733	97
19. Biološ.amort.zas.sektor	1.075.792	1.040.167	97
21. Izredni izdatki	57.960	22.852	39
Skupni stroški	16.365.462	16.169.612	99
22. Osebni dohodki	8.959.723	7.819.929	87
Skupaj	25.325.185	23.989.541	95

Iz prikazanih podatkov je razvidno, da je vsa realizacija letošnjega leta manjša za 6 % v primerjavi z lanskim letom, stroški pa so manjši za 5 %, kar nam pove, da so stroški v primerjavi z realizacijo porasli za 1 %. V realizaciji in v biološki amortizaciji letošnjega leta ni prikazane realizacije ih stroškov urejanja, kar znaša za leto 1967 N din 527.258,08. Z upoštevanjem tega zneska pri biološki amortizaciji gozdov v letu 1967 ugotavljamo, da znašajo stroški vlaganj v gozdove v letu 1967 za 13 % več kot v lanskem letu, oziroma v absolutnih zneskih (celih N din):

	IX/1966	IX/1967	Indeks
Stroški vlaganj v gozdove	3.370.826	3.799.158	113
Povpreč.str.za m3 prodanega lesa	29,71	34,56	116

Še nekaj podatkov o prodaji in odkupu lesa:

	IX/1966	IX/1967	Indeks
Količine prodaje (v m3)	113.475	109.924	97
Povprečna prodaj.cena (v Ndin)	176,42	186,46	102
Količina odkupa (v m3)	46.676	44.149	95
Povprečna odkup.cena (v N din)	123,08	130,83	106

Kot je povedano, ugotavljajo in delijo podjetja dohodek dosežen po plačani realizaciji, zato v naslednjem pregledu prikazujemo nekaj teh podatkov (v celih N din):

	IX/1966	IX/1967	Indeks
Skupni dohodki po izdanih fakt.	28.204.535	26.115.939	93
Terjatve do kupcev	2.190.128	4.785.297	218
Celot.doh.po plačani real.	26.014.407	21.330.642	82
Neto produkt	15.382.365	9.880.836	64
Skupni stroški brez OD	15.590.821	13.803.215	89
Dohodek	10.423.586	7.527.427	72
Osebni dohodki po pravilniku	8.946.860	7.002.636	78
Ostalo za sklade	1.476.726	524.791	36
Povpreč.št.za poslenih	801	733	92
Povpreč.meseč.izplačan neto OD na delavca	741,02	706,33	95

Podatki o investicijah in drugih vlaganjih v letu 1967.

1. Nabava opreme	541.718,25 N din
2. Gradnja gozdnih cest s projektiranjem	801.380,81 "
3. Gradnja gospodarskih stavb	87.703,69 "
4. Nakup gozdov	6.787,96 "
5. Vzdrževanje javnih cest	65.000,00 "
6. Urejanje gozdov, aerofotosnemanje in fitocen.dela	608.334,83 "
7. Gozdnogojitvena dela (s kritjem 1966)	2.074.486,22 "
Skupaj:	4.185.411,76 N din
8. Prispevek za energetiko	71.265,04 "

Vsega skupaj . 4.256.676,80 N din

V prvih devetih mesecih letošnjega leta je imelo podjetje povprečno algažiranih obratnih sredstev 5.846.979,05 N din. Ta znesek je za 20 % večji kot v enakem obdobju lanskega leta. Do povečanja obratnih sredstev je prišlo v glavnem zaradi nenormalnega porasta terjatev do kupcev, te pa so odraz splošne jugoslovanske kreditne politike, zaradi angažiranih obratnih sredstev v izvršenih a ne kritih gozdnogojitvenih delih v letu 1966 ter zaradi relativnega porasta stroškov.

Ob koncu septembra 1967 znašajo angažirana obratna sredstva 6.548.848 N din, v tem znesku pa je všteti celoten ostanek dohodka, dosežen v prvih devetih mesecih letošnjega leta. Struktura obratnih sredstev na dan 30.9.1967 v absolutnih zneskih in v strukturnem indeksu je naslednja:

- krediti za trajna obratna sredstva	1.521.481 N din	23 %
- občasni krediti pri banki	1.550.000 N din	24 %
- občasni kredit pri posl.združenju	300.000 N din	5 %
- tekoči ostanek dohodka	813.598 N din	12 %
- lastna obratna sredstva	2.363.769 N din	36 %

Skupaj: 6.548.848 N din 100 %

Za gospodarske investicije je bilo v prvih devetih mesecih porabljenih za 270.000 N din več sredstev kot znaša ustvarjena amortizacija osnovnih sredstev, medtem ko ustvarjena sredstva biološke amortizacije presegajo izdatke za 660.000 N din, vendar bodo ta sredstva porabljena v oktobru in novembru, ko nastopajo glavna dela pri pogozdovanju.

Naše podjetje, kot mlado gozdno gospodarstvo, nima dovolj obratnih sredstev za redno poslovanje, občasni krediti pa ne rešujejo probleme, ker so odvisni od faktorjev izven podjetja, poleg

tega pa so dragi, saj za te kredite plačujemo 9 % in 10 % obresti. Vsekakor bi bilo nujno, da vlagamo čimveč sredstev v obratna sredstva ter s tem zagotovimo potreben sklad lastnih obratnih sredstev, pa čeprav bi šlo to nekaj na škodo vlaganj v gozdove, investicij ali osebnih dohodkov. O tem bi bilo nujno razmisliti in prilagoditi naše gospodarjenje v prvi vrsti krepitvi obratnih sredstev, ker v situaciji, v kateri se nahaja naše gospodarstvo in zlasti lesna industrija, lahko pride do tega, da bomo primorani omejiti vlaganja, pa vseeno ne bo sredstev za izplačilo osebnih dohodkov. Tako stanje pa bi nujno negativno vplivalo na rentabilnost podjetja, s čimer bi bila spet prizadeta investicijska in osebna potrošnja.

Posredujemo vam tudi rezultate uspešnosti poslovanja po delovnih enotah izraženo s koeficientom "K", kjer pomeni ena cela in več boljše gospodarjenje kot lani v devetih mesecih, pod ena cela pa slabše.

1. GO Novo mesto	K = 1,093
2. GO Straža	K = 1,044
3. GO Podturn	K = 0,857
4. GO Črmošnjice	K = 0,966
5. GO Črnomelj	K = 0,677
6. GO Metlika	K = 0,844
7. GO Trebnje	K = 0,955
8. Skladišče N.m.	K = 1,021
9. Skladišče Straža	K = 0,540
10. Skladišče Črnomelj	K = 0,479
11. Gradbeni obrat	K = 0,711
12. Obrat za gozd. načrtovanje	K = 1,295
13. Uprava	K = 0,789

Povprečni slabši rezultat gospodarjenja je odraz manjšega obsega poslovanja napram lanskoletni proizvodnji, oziroma enakomernejši porazdelitvi del skozi vse leto.

2. DS je sprejel sklep, da se prične z inventuro - popisom osnovnih sredstev od 15. do 20. decembra. Ostale materialne vrednosti kot ^{so} drobni inventar in nedovršena proizvodnja pa od 20. do 31. decembra. 31. decembra pa se popiše še gotovina.

Da se izognemo nevšečnostim pri poravnavi računov ob koncu leta je delavski svet zabranil nakup raznega materiala ali osnovnih sredstev, katerih nabava ni nujna po 10. 12.1967 vse do konca leta.

3. Delavski svet je na predlog komisije odobril posojila za gradnjo, nakup, oziroma adaptacijo stanovanjskih hiš. Za posojilo je zaprosilo 41 delavcev GG in je znesek 6 milj. S din bil za toliko prosilcev veliko premajhen. Delavski svet je odobril posojilo le naslednjim delavcem:

1. Jakše Ivanu, Gradbeni obrat	500.000 S din
2. Novak Francu, Skladišče Straža	400.000 "
3. Legan Francu, GO Straža	300.000 "
4. Štrumbelj Ivanu, GO Straža	400.000 "
5. Fink Ivanu, GO Podturn	1.200.000 "
6. Mavsar Francu, GO Podturn	1.100.000 "
7. Avguštin Jožetu, GO Podturn	500.000 "
8. Butala Jožetu, GO Črnomelj	1.200.000 "
9. Gračan Florjanu, GO Črnomelj	400.000 "

4. V zvezi z osebnimi dohodki delavcev v knjigovodstvu in administraciji je sprejel sklep, da se skupna masa osebnih dohodkov predvidena za omenjene delavce ponovno razdeli glede na obseg dela na posameznem delovnem mestu.
5. Gozdno gospodarstvo ima knjiženo pod osnovna sredstva tudi nekatere vrste drobnega inventarja. Zaradi lažjega poslovanja v knjigovodstvu in po navodilih družbenega knjigovodstva je delavski svet sprejel sklep, da se drobni inventar v vrednosti do 100.000 S din prenese iz osnovnih na obratna sredstva.
6. Na prošnjo občine Novigrad je odobril 1.000.000 S din posojila za gradnjo vodovoda v Novigradu.
7. Razhodčeval je gozdarski koči na Kraguljem vrhu in Črmošnji dolini, ker jih je napadla lesna goba in sta popolnoma neuporabni.
8. Sprejel je sklep o nabavi še enega kamiona OM.
9. Odločal je o nakupu gozdnih zemljišč.
10. Potem, ko je predsednik delavskega sveta Weiss Jože povedal, da odhaja na novo delovno dolžnost, je delavski svet izvolil za predsednika Dežman Naceta, upravitelja GO Trebnje, za namestnika pa Kopinč Franca, rev.gozdarja Šentjernej. Novo izvoljeni predsednik se je v imenu vseh članov delavskega sveta zahvalil tov. Weissu za uspešno delo pri vodenju delavskega sveta in mu zaželel na novem delovnem mestu mnogo uspehov.

II. Upravni odbor:

1. Upravni odbor je na 3. seji dne 18.9.1967 obravnaval analizo bioloških vlaganj in tehničnih investicij.
2. Obravnaval je nekatera kadrovska vprašanja, o katerih je pozneje sklepal delavski svet.
3. Na seji je bila podana informacija o izdelavi predloga pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.
4. Odločil je, da se udeležita ekskurzije po Zah. Nemčiji, Avstriji in Švici, ki jo organizira poslovno združenje, tovariša Kraševca in Škufca.
5. Prav tako je upravni odbor določil, da se enodnevne demonstracije spravila lesa, ki bo v Avstriji, udeležijo trije člani GG.
6. Na seji je bila podana informacija o odločitvi Ustavnega sodišča o ustavnosti 4. in 5. člena zakona o gozdovih. Ugovor je podala občina Trebnje, zaradi enostranske odločitve Evropskega sveta o dajanju gozdov v gospodarjenje.
7. Določil je ceno za drva, ki jih kupujejo člani delovnega kolektiva.
8. Tov. Škufca Stanetu je odobril posojilo v znesku 3000 N din za plačilo šolnine za podiplomski študij. Rok vračanja 2 leti.
9. Zalrajšek Ivanu je odobril plačilo 14-dnevnega klimatskega zdravljenja. Na okrevanje je bil poslan zaradi oslabelelosti, ker je daroval del svoje kože sestri, ki se je močno opekla.
10. Odobril je štipendijo oziroma posojilo Kruh Antonu, ki obiskuje I. letnik srednje gozdarske šole.
11. Sklepal je o pooblastilih za odkazovanje, ki jih prejmejo tisti revirni gozdarji, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe.
12. Sklepal je o oprostitvi plačila biološke amortizacije.

Na 4. seji dne 13.10.1967 je Upravni odbor razpravljal in sklepal o naslednjem:

1. Razpravljal je o osnutku pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, o osnutku pravilnika o požarno-varnostni službi in razpisu posojila za gradnjo stanovanj.
2. Sklepal je o povrnitvi prevoznih stroškov delavcem GG.
3. Sklepal je o dodeljevanju stanovanj delavcem GG.

Na 5. seji dne 6.12.1967 pa je upravni odbor

1. Imenoval inventurne komisije za vse delovne enote.
2. Sklepal je o razporeditvi delavcev na nova delovna mesta:
 - Nemanič Stane se s 15.12.1967 razporedi na delovno mesto manipulanta na skladišču Črnomelj,
 - Pitamic Slavka se razporedi na delovno mesto knjigovodje osebnih dohodkov na upravi podjetja,
 - Razpravljajal je tudi o drugih kadrovskih vprašanjih, vendar ni sprejel nobenih bistvenih odločitev.
3. Odobril je določen znesek denarja za obdaritev upokojencev, težjih bolnikov in otrok za dedka Mraza.
4. Ponovno je sklepal o pooblastilih za odkazovanje in v tej zvezi odobril posameznim revirnim gozdarjem povečanje števila m³, ki jih lahko odkažejo.
5. Odločil, da se objavi prodaja gradbenih zemljišč v Ragovem, v kolikor bodo določena za gradnjo.
6. Odobril je štipendijo oziroma posojilo Gabriel Stanetu, ki študira na srednji gozdarski šoli.
7. Odobril je štipendijo oziroma posojilo štipendistki Bračko Majdi, ki študira na srednji ekonomski šoli.
8. Krajevni skupnosti Črnomelj je odobril 100.000 S din za poravnilo Železničarske ceste, katero največ uporablja GG.
9. Krampelj Juretu je odobril plačilo šolnin na srednji lesno-industrijski šoli.
10. Odobril je prodajo zemljišča (dvorišče, stavbišče in sadovnjak) tov. Vraničar Jožetu, kateremu je lansko leto prodana tudi hiša, ki stoji na tem zemljišču.
11. Špilčetič Bogu je odobril delno plačilo stroškov, ki jih ima v zvezi s študijem na višji tehnični varnostni šoli.
12. Imenoval je komisijo za požarno-varnost in sicer za predsednika Špilčetič Boga, za člana pa Cujnik Viktorja in vodje delovne enote, na kateri se vrši pregled.
13. Odobril je osnutek pogodbe, ki jo naj sklene GG z Mestnim gledališčem Ljubljanskim, po kateri si GG obvezuje plačati v eni sezoni 320.000 S din. Na podlagi te pogodbe prejme GG^{za} vsako predstavo 40 vstopnic.
14. Sklepal je o oprostitvi plačila biološke amortizacije in gozdne takse.

IZVAJANJE PREVENTIVNIH VARNOSTNIH UKREPOV V VSAKDANJI PRAKSI

V dneh 22. do 24. novembra nas je obiskal republiški inšpektor dela in pregledal naše podjetje v pogledu izvajanja predpisanih varnostnih ukrepov.

Ob tej priložnosti se je zanimal za našo varnostno zakonodajo, za programe dela na področju delovnega varstva, za potek varnostnega izobraževanja zaposlenih, za potek preizkusov znanja iz tvarine varstva pri delu, za preventivne zdravstvene preglede ipd. Obiskal je tudi nekaj delovišč na gozdnih obratih.

Čeprav je dobil o naših prizadevanjih na področju varstva pri delu na splošno ugoden vtis, pa se pri izvajanju varstvenih ukrepov pri delu še vedno ugotavljajo stare pomanjkljivosti, ki jih ne moremo in ne moremo odpraviti. Pri tem mislimo predvsem na že tolikokrat kritizirano nedisciplino pri izvajanju predvidenih varnostnih ukrepov v vsakdanji praksi. Ali je potrebno, da inšpektor pri pregledu delovišča ugotovi, da sekaška delavska skupina ni oskrbljena, oziroma pri delu ne uporablja predpisanih osebnih varstvenih sredstev? Inšpektor je ob tej ugotovitvi na kraju samem kaznoval neposredno odgovornega revirnega gozdarja z mandatno kaznijo 5000 S din. Toda, mar je tako kazen zaslužil le ta delovodja? Dobro vemo, da bi marsikdaj lahko pa tudi hujšo kazen zaslužil še marsikateri drugi odgovorni so-delavec.

Varstvo pri delu je bistveno pomemben sestavni del proizvodnje. Dopuščanje dela, ki se opravlja z rizikom, da lahko nekoga, ki nima ali noče uporabljati predvidenih varstvenih sredstev, ubije ali poškoduje, ni nič drugega, kot kriminalno dejanje, ki zahteva vso grajo in radikalne preventivne ukrepe. Isto velja za dopuščanje nevarne tehnike dela. Ali se tega zavedamo? Izgleda, da vse premalo. Danes pa res nihče od odgovornih oseb in delavcev ne more trditi, da ni seznanjen s preventivnimi varstvenimi ukrepi in s tozadevnimi svojimi nalogami in odgovornostmi. Preveč smo ležerni, malomarni in tolerantni. Sposobni smo torej tole rirati tudi splošno škodljiva dejanja. Kaj pa ekonomika? Ali smatra tisti, ki dopušča neupoštevanje varnostnih ukrepov, da je to ekonomsko opravičljivo, ali celo humano? Čas je, da se pričnemo že zavedati, da je celotno delo, pri katerem prihaja do poškodb ničevno in splošno škodljivo. Že samo neposredni stroški poškodb lahko presežejo celotno vrednost dela neke skupine delavcev v času več mesecev, celega leta, ali celo več let.

Po našem pravilniku o delovnih razmerjih se smatrajo kršitve varnostnih predpisov in ukrepov za hujše kršitve delovnih dolžnosti. Za take prekrške so predvideni tudi dokaj radikalni ukrepi. Sedaj pa se vprašajmo, koliko sodelavcev se je doslej že zagovarjalo vsled tovrstnih prekrškov? Skoraj nihče. Vemo pa, da je marsikje in marsikaj narobe in vsi znamo "jamrati" ter kritizirati, da nekdo ne izvršuje nalog, za katere je odgovoren. Kje so pa ukrepi? Le kdo daje nekemu pravico, da dovoljuje kršenje ukrepov, ki imajo namen očitati življenje in zdravje ljudi na delu? Te pravice nima nihče! Vsakdo je v takih primerih dolžan ukrepati v smislu disciplinskih ukrepov, ki jih določa pravilnik o delovnih razmerjih.

Inšpektor je prišel, ugotovil pomanjkljivosti, naložil odpravo opaženih pomanjkljivosti in odšel. Varnostni delavec podjetja pride, opozori na opažene pomanjkljivosti in odide. Toda, ali je to dovolj? Ali izvajamo varstvo pri delu le zaradi inšpekcij oziroma zakonskih predpisov, ali zaradi lastne potrebe? Menda imamo o tem danes že razčiščene pojme. Varstvo pri delu se izvaja zaradi nujnih potreb podjetja in vsakega posameznika. Zato se varstvo pri delu mora izvajati stalno po najboljših močeh vseh sodelavcev in ne le zaradi formalne zadostitve predpisov in strahu pred inšpekcijami.

V pravilniku o varstvu pri delu imamo naloge, oziroma odgovornosti sodelavcev na posameznih delovnih mestih dovolj natančno določene. Vsakdo jih je dolžan poznati in izvajati enako, kot ~~va~~ druga opravila v zvezi z delom. Zlasti delovodje in deloma referenti ter vodje delovnih enot, ki imajo stalen stik z delavci, lahko z doslednim izvajanjem svojih varstvenih nalog bistveno pripomorejo k prizadevanjem podjetja in družbe za napredek na tem področju.

Zavedati se moramo, da je dopuščanje varnostnih prekrškov lažna humanost, ki je splošno škodljiva in je nima nihče pravice dopuščati. Prekrške je treba v vsakdanji praksi dosledno smatrati za prekrške in temu primerno postopati po pravilniku o delovnih razmerjih. Vedeti moramo, da je bolj humano nediscipliniranega sodelavca kaznovati, v skrajnem primeru tudi z odpuščanjem iz delovne organizacije, kot pa dopuščati nevarna izvajanja del in s tem možnosti poškodb.

Po zakonih o varstvu pri delu in vsled lastnih potreb, smo dolžni sodelavcem zagotoviti zdravo in varno delo, kar je tudi predpogoj za opravljanje kakršnegakoli dela. Zato nihče, ki mu varstvo pri delu ni mar in se ga nobeni nasveti in opomini "ne primerjo", ne more biti član našega kolektiva, ker s takim odnosom do dela škoduje sodelavcem, podjetju in družbi kot celoti.

Delavcem, ki ne bi hoteli izpolnjevati delovnih nalog v zvezi z varstvom pri delu (neuporaba osebnih varovalnih sredstev, če ne nosijo s seboj sanitetnega materiala, nevarna tehnika dela ipd.), je treba na licu mesta delo prepovedati in to za toliko časa, dokler se ne vzpostavi zaželeno stanje.

Za posebna varstvena sredstva, za varnostno izobraževanje sodelavcev, za varnostno ureditev strojev, naprav in delovnih mest, za takojimenovani družbeni standard sodelavcev ipd., smo in bomo vlagali znatna denarna sredstva. Zavedamo se namreč, da je od varnega izvajanja dela in od človekovega počutja na delu, sorazmerno odvisen tudi delovni učinek in vse pozitivne posledice, ki iz tega izhajajo. Zato tudi ne moremo dopuščati, da vsa ta sredstva nenamensko, nedosledno in brez učinka razmetavamo.

Iz vseh navedenih razlogov je res že čas, da se nad navedenimi dejstvi resno zamislimo in pričnemo odgovorno ukrepati.

Delaj - varno !

Bogo Špiletič

xXx

PROBLEMATIKA IZKORIŠČANJA GOZDOV V LETU 1967

Ko analiziramo sečnjo in izdelavo lesa, to je prvo fazo proizvodnje, lahko sklepamo, da je bila dinamika proizvodnje pravilno določena in da je disciplinirano izvajanje te dinamike pokazalo pozitivne rezultate, ki se odražajo v enakomernem toku proizvodnje, v manjših zalogah, v enakomernem zalaganju trga, v industrijskem značaju delovne sile in končno v enakomerni realizaciji dinamike finančnih pokazateljev (ne upoštevajoč obremenitev iz prejšnjega leta in nelikvidnosti odjemalcev). To je dobro in tako je treba nadaljevati.

Problem, ki vedno tare izkoriščanje gozdov kot panogo, izvira iz sezonskega značaja dela. Ta problem, ki danes zavzema še razmere in ki lahko v naslednjem letu postane tako neugoden, da se bo odrazil na osebne dohodke, v kolikor se ne pristopi njegovemu reševanju resneje, je neusklajenost kapacitet s sečnjo. To je vprašanje viška delovne sile v sečnji in izdelavi. Tu ne mislim govoriti o storilnosti (njej je treba posvetiti posebno poglavje) na široko, ker je v okviru celega podjetja nekako na planirani višini.

Storilnost po gozdnih obratih je različna po starosti, socialni in nacionalni strukturi delavcev, kakor tudi po konfiguraciji terena, organiziranosti gozdnih obratov, orodju itd. To pomeni različno storilnost profesionalnih gozdnih delavcev GO Podturn in Straža, delavcev iz drugih republik na GO Črnomelj in Črmošnjic in starejših delavcev, kmetov in sezoncev na GO Novo mesto.

Neusklajenost delovne sile s količino enot lesa za posek, je razvidna iz naslednjih podatkov:

Od planiranih 138 potrebnih delavcev za posek iz izdelavo 81.000 m³ lesa, imamo registriranih 167 delavcev. Te podatke navajam v povprečju, ker jih je v I. in IV. kvartalu največ, v II. in III. pa najmanj. To pomeni 29 delavcev več kot bi bilo potrebno. Od tega registriranega števila delavcev odpade na vsakega delavca mesečno izpad 4 dni. To pomeni, da je od povprečno planiranih 18 delovnih dni na mesec, na enega delavca ostvarjenih le 14 delovnih dni. Seveda je na vsakem obratu določeno število delavcev, ki delajo 18 dni in več (delavci iz drugih republik) in določeno število takih, ki delajo manj od potrebnega števila dni. Slednji zbijajo povprečje navzdol in bremenijo proizvodnjo. Le v kateri deželi na svetu in v kateri panogi se dela v letu 55 mesecev? Dolžan sem, da pred vami iznesem problem in ga v okviru in duhu politike samoupravljanja pogledamo in rešimo v interesu kolektiva. Nisem omenil, da bi osebni dohodki delavcev v sečnji in izdelavi izgledali drugače, če bi ostali na planiranem številu delavcev. Opozarjam, da takšno stanje potencira tudi dvig osebnih dohodkov s 1. novembrom, brez da bi prišlo do sprememb na tržišču (mislim na ceno). Če pa do tega pride bo problem še toliko težji. To se bo vsekakor odrazilo v naslednjem letu.

Za rešitev tega vprašanja je več možnosti in sicer:

1. Obdržati obstoječe število delavcev, s tem, da se jih v II. in III. kvartalu 70 % preusmeri na delo v gojenje in drevesnice. S tem bi se število dninarjev in občasnih delavcev v tej panogi občutno zmanjšalo.
2. Višek delovne sile prekvalificirati v dninarje, kot je to storil GO Novo mesto.
3. Odsloviti delavce iz drugih republik, s tem, da njih nadomestijo domači delavci iz drugih obratov in prevzamejo vso odgovornost izpolnjevanja obvez.
4. Odpustiti vse nedisciplinirane delavce, kakor tudi tiste, ki ne izpolnjujejo svojih obvez.

Kakršna koli bi bila rešitev, je potrebno poostriti disciplino dela.

Poleg tega je potrebno poostriti disciplino glede varnosti pri delu in koriščenja zaščitnih predstev. V tem pogledu je HTZ služba že veliko storila s tem, da je zagotovila sredstva za tečaje, seminarje, demonstracije, poučevanje, zdravstvene preglede itd.

Vprašanju gozdarskega orodja je potrebno posvečati še naprej vso pozornost. Ugotovljeno je, da je pri nekaterih delavcih nizka storilnost tudi posledica neodgovarjajočih sekir za delo. Podobno so tudi motorke zelo malo izkoriščene, saj je njihov produktivni čas zelo nizek. Razlog za to je iskati deloma v organizaciji delovnih partiij. Stremeti je za tem, da sta v delovni partiji dva delavca, ki se pri delu z žago menjata. Storilnost in produktivni čas motorke bosta tako večja, hkrati pa tudi zaslužek. Tehnologija izdelave listavcev naj bi se spremenila v svrhu racionalizacije, s čimer bi se učinek pri izdelavi drv veliko povečal.

Kriterij za izdelavo in prevzem lesa oz. gozdnih sortimentov se mora nujno poostriti, ker nam to nalaga trg. Posledice slabega krojenja, izdelave in klasiranja so lahko za podjetje usodne. S tem si morajo biti tako delavci, kakor tudi revirni gozdarji popolnoma na jasnem. Preden zaključim z analizo I. faze proizvodnje bi jo dopolnil še z enim elementom, na katerega moramo v bodoče računati. To je pravočasnost v zagotavljanju tistih sortimentov, ki jih trg v določenem času išče. Naša proizvodnja mora biti bolj elastična, bolj živa in pripravljena na hitre spremembe in zahteve trga. Samo tako se bomo obdržali in bomo dorasli trgu ter prispevali k izvajanju gospodarske reforme.

Pri analizi stroškov I. faze ugotavljamo, da je povprečni "kubik" izdelanega lesa za 24 S din dražji kot je bil v lanskem letu. Ti stroški so seveda po gozdnih obratih različni. Sprememba pravilnika o delitvi osebnega dohodka bo to razliko samo še povečala. Ti stroški po gozdnih obratih izgledajo takole:

GO Novo mesto	1.989	Sdin/m ³	ali za 181	Sdin/m ³	več kot v 1966
GO Straža	1.460	"	" 110	"	manj "
GO Podturn	1.130	"	" 89	"	manj "
GO Črmošnjice	1.594	"	" 438	"	več "
GO Črnomelj	1.886	"	" 120	"	več "
GO Trébnje	1.954	"	" 241	"	več "

Povprečje za podjetje je 1.479 Sdin/m³ ali 24 Sdin/m³ več kot v letu 1966.

Druga faza je najtežja v procesu gozdne proizvodnje in je tudi najdražja povsod po svetu. Tudi s tem smo si na jasnem, da so vsa prizadevanja po svetu usmerjena na mehanizacijo, da se lažje, hitreje in ceneje spravi les na cesto. Z mehanizacijo konja ne bomo povsem nadomestili kot klasično animalno sredstvo za spravilo lesa, vsekakor pa se mu bo zmanjšal obseg dela. Za mehaniziranje spravila ni dovolj samo nabava mehanizacije. Dolga je pot, da bo mehanizacija zadostila pogojem lažjega, hitrejšega in cenejšega spravila. V preteklosti so se čestokrat delale napake. Pri uvajanju mehanizacije pri spravilu je potrebno, da strokovne službe študijsko pristopijo k rešitvi tega vprašanja, ki mora zajeti izbire mehaniziranega sredstva, temeljit izračun, pripravo in usposabljanje ljudi, ki bodo upravljali z njim ter zagotovitev stalne uporabe in najvišjega odstotka izkoriščanja.

V preteklem obdobju je bilo spravljeno na kamionsko cesto iz gozdov SLP sektorja okrog 80.000 m³ raznih gozdnih sortimentov. Od te mase je bilo okrog 12 % spravljeno z mehaniziranimi sredstvi (žičnice, traktorji). To kaže, da je odstotek sodelovanja mehaniziranega spravila in izkoriščanja strojnih naprav zelo nizek. To predvsem velja za obstoječe žičnice. To se da izboljšati z nenehnim usposabljanjem ljudi, predvsem v montaži in demontaži (tu se porabi največ časa) ter z vnaprej planiranimi in pripravljenimi objekti.

Kar zadeva traktorje se le-ti vedno bolj uveljavljajo, zaradi česar jim je treba posvetiti več pozornosti.

Povprečni stroški v drugi fazi za 1 m³ spravljene lesa na cesto so:

GO Novo mesto	1.752	%din/m ³	in so za 13	Sdin/m ³	dražji kot v 1966
GO Straža	1.687	"	"	40	" " "
GO Podturn	2.021	"	"	284	" " "
GO Črmošnjice	2.792	"	"	127	" " "
GO Črnomelj	2.249	"	"	474	" nižji "
GO Trebnje	1.701	"	"	508	" " "

V povprečju znašajo stroški v drugi fazi 2.089 S din, kar pomeni 68 S din/m³ več kot v letu 1966.

Če primerjamo povprečne stroške za 1 m³ spravljene lesa s povprečno ceno za izdelavo 1 m³ lesa, t.j. 2089 din napram 1.479 vidimo, da je faktor človeka zelo drag napram storilnosti, ki se več let ne spreminja. Omeniti moramo, da tukaj niso všteta sredstva vložena v HTZ (obleka, čevlji itd.).

Da je treba strokovno uvajati in usmerjati obstoječo mehanizacijo za spravilo lesa, predvsem traktorski izvlek, nam kažejo primeri na GO Podturn, Straža in Črmošnjice. Za ilustracijo naj služi primer iz GO Straža, kjer je znašala pri mehaniziranem spravilu 2.500 m³ lesa povprečna cena 1.092 S din. Če to ceno primerjamo s povprečno ceno za spravilo lesa za GO Straža, ki znaša 1.687 vidimo, da je traktorski izvlek okrog 600 S din/m³ cenejši. Iz pregleda povprečnih stroškov za spravilo lesa po gozdnih obratih vidimo, da nam je dolžnost posvetiti več pozornosti GO Črnomelj in Črmošnjice. Ostale traktorje moramo opremiti z oplonom in jih dodeliti tem obratom.

III. faza, to je prevoz lesa, se je odvijala s 16 kamioni, razdeljenimi po obratih. V "špicah" smo se posluževali uslug drugih podjetij in zasebnikov. Prevoženih je bilo okrog 80.000 m³ lesa iz SLP in okrog 40 % iz zasebnega sektorja. Stroški prevoza so različni po gozdnih obratih in sicer:

GO Novo mesto	1.752	Sdin/m ³	kar je za 22	Sdin/m ³	več kot v 1966
GO Straža	1.362	"	"	203	" "
GO Podturn	1.647	"	"	96	" "
GO Črmošnjice	1.764	"	"	343	" "
GO Črnomelj	2.044	"	"	314	" "

V povprečju podjetja so stroški spravila 1.661 din ali za 153 Sdin/m³ večji kot v letu 1966.

Potreba po obnovi izrabljenega prevoznega parka nas je prisilila nabaviti nove kamione. Poleg nabave novih kamionov je potrebno študijsko pristopiti k mehanizaciji nakladanja lesa. Posledica pristopa k mehaniziranem nakladanju lesa je tudi višek delovne sile. Zato je o tem potrebno razmišljati in ukrepati. Verjetno bi se del delavcev zaposlil pri spravilu lesa. To bi dopolnil s tem, da je treba organizacijo prevoza postaviti smiselno in jo vskladiti s potrebami trga. Tu mislim na prevoze, ki niso direktni. Skladišča je treba oskrbovati s sortimenti, ki se promptno odpremljajo, ne pa s sortimenti, ki bi več mesecev ležali na postajah, tako da pridejo skladišča v nemogoč položaj za odpremo. Pri prevozih mora biti ena "komanda", ne pa več "komand" vsakega posameznika. Prevoz mora biti sinhroniziran z odpremo na skladiščih. Nepotrebna čakanja morajo odpasti. Prevoznice morajo biti pravilno in čitljivo napisane, da je jasno kaj je napisano in kaj se prevaža. Nakladalna služba mora biti vestna pri svojem delu, ne pa puščati les ob cestah tako, da iz leta v leto leži in gnije.

Kar zadeva odkup lesa iz zasebnega sektorja ugotavljamo, da vsako leto upada. Ugotavljamo pa tudi, da se vsa etatna masa ne odkazuje. Če se les pri odkupu ne zajame, se pa lahko zajame biološka amortizacija. Tukaj je potrebno tudi ukrepati. Če po eni strani izkazujemo višek delovne sile, puščamo oz. čakamo po drugi strani, ali bo zasebnik posekal les ali ne. Od etatne mase, ki nam jo izkazujejo naši elaborati v višini 117.762 m³, smo za to leto odkazali 96.889 m³. Ali naj se zadovoljimo s takšnim stanjem, ali pa naj poiščemo pota za izboljšanja?

Odnos revirnih gozdarjev do lastnikov gozdov mora biti jasen in mora sloneti na zdravih osnovah. Pri izdelavi gozdnih sortimentov lastnik ne sme biti prepuščen samemu sebi, ampak mu mora biti jasno, kaj in kakšne sortimente išče trg. To velja predvsem za prage in jamski les listavcev. Tu ni popuščanja. Sortiment mora imeti svoje dimenzije in svojo kvaliteto.

S problematiko službe izkoriščanja gozdov je podana slika dosedanjega stanja in potrebe po spremembah s smernicami za prihodnost. Liberalizacija trga postavlja svoje pogoje, katerim se, če hočemo ali ne, moramo prilagoditi. To je zakon trga. To pomeni, da moramo mnoge stvari in odnose pri nas spremeniti, če hočemo postati sodobna organizacija in se kot taka uveljaviti. V nasprotnem primeru se nam bo godilo slabo. Če spreminjamo gospodarstvo in družbo, se torej moramo znebiti tudi starih navad.

Na podlagi navedene problematike ter v interesu izboljšanja in pospeševanja dela v izkoriščanju gozdov, predlagam naslednje sklepe:

1. Uvedba stvarne, ne deklarativne odgovornosti posameznikov.
2. Vskladitev kapacitet s sečnjo.
3. Povečana disciplina dela - potrebno število delovnih dni obvezno prebitih na delu.
4. Delovna skupina naj šteje dva delavca.
5. Ostrejši kriterij pri kvaliteti izdelave, posebno po dimenzijah sortimentov (povečana odgovornost).
6. Odgovornejše krojenje in klasiranje gozdnih sortimentov.
7. Kontrola izvrševanja obveznosti (odgovornost).
8. Obvezna uporaba HTZ sredstev in izvajanje HTZ predpisov.
9. Odgovornejša in stalna zaposlitev obstoječe mehanizacije.
10. Oprema traktorjev z oplonom za GO Novo mesto, Črmošnjice in Črnomelj.
11. Odgovornejše vzdrževanje gozdne mehanizacije.

12. Smiselna oprema kamionov z nakladalnimi napravami.
13. Sprememba organizacije prevoza.
14. Prevoz vskladiti s proizvodnjo in trgov.
15. Pravočasnost zagotavljanja sortimentov, ki jih trg potrebuje.
16. Odkazilo v zasebnem sektorju do višine etata.
17. Investicije v letu 1968 naj se usmerjajo predvsem v mehanizacijo II. faze.

Ing.Kalinovič Rade

xXx

MEHANIZACIJA V PRVIH DEVETIH MESECIH L.1967

Svoje poročilo imam namen razdeliti v dva dela. Prvi del obsega poročilo o fizični udeležbi mehanizacije v gospodarjenju podjetja v prvih 9 mesecih, v drugem delu pa bom na kratko podal nekatere smernice razvoja in sodelovanja, oziroma organizacije mehanizacije v letu 1968.

A. Prvi del

I. INVESTICIJE V MEHANIZACIJI

Letošnje leto je bilo v primerjavi s prejšnjimi v pogledu nabave strojne opreme zelo uspešno. V prvih 9 mesecih letošnjega leta smo nabavili naslednjo opremo:

	S din
1. 5 kom kamionov OM Tigrotto 55	v vred. 35.200.000
2. Kombi IMV	" 3.968.000
3. Moped	" 291.000
4. 2 kom kompresor Fagor 700 z opremo	" 8.554.000
5. Oprema za spravilo s traktorji	" 999.000
6. Oprema za dela v drevesnicah	" 1.175.000
7. Oprema za gojitvena dela	" 1.100.000
- 2 kom priklj.za Stihl 08	
- 1 kom gribor	
8. Tračna žaga za razrez pragov do 30.9.	" 1.300.000
9. Voziček za prevoz iglic	" 150.000
10. Računski stroj	" 1.800.000
11. Ostala oprema	" 1.295.000
	Skupaj: 55.832.000

Od skupno predvidenih sredstev za nabavo mehanizacije v letu 1967 v znesku 83.589.000 S din je bilo v 9 mesecih izkoriščeno 55.832.000 S din ali 67 %. Še preostali del denarnih sredstev v višini 27.757.000 S din bo porabljen do konca leta v glavnem za nabavo težkih kamionov OM 8 t.

II. MOTORNE ŽAGE

Podjetje je tudi v letošnjem letu nadaljevalo s politiko zamenjave motornih žag Partner s Stihl Contra. Tako smo v letošnjem letu do 30.9.1967 oddali na gozdne obrate 24 kom novih motornih žag Stihl od tega Stihl Contra 16 kom in Stihl O8S 8 kom. Lani smo v celem letu oddali na obrate 52 motornih žag. Motorne žage Stihl so sicer zdržljivejše od Partner, vendar se tudi pri njih že čuti upadanje kvalitete. Zadnje čase se v svetu vse bolj uveljavljajo lažje motorne žage za delo tam, kjer to dopuščajo dimenzije dreves. Ker je motorna žaga Stihl Contra zelo težka, saj tehta napolnjena z gorivom in opremljena z mečem, verigo in T ročajem kar 16 kg, je zaželeno, da uporabljamo lažje Stihlove žage kot so Stihl O8; Stihl O41 povsod tam, kjer je to mogoče (n.pr. redčenje mlajših sestojev in podobno).

Analiza stroškov motornih žag po obratih v 9 mesecih tega leta je pokazala, da so le-ti na nekaterih obratih verjetno neupravičeno zelo visoki.

Sliko o stroških prikazuje naslednja tabela:

Gozdni obrat Posek do 30.9.67 Stroški 1967 po m ³ Stroš.1966 po m ³					
Novo mesto	13.885 m ³	4.323.904	311	3.897.937	266
Straža	15.556 m ³	3.036.096	195	3.329.051	212
Podturn	21.045 m ³	2.491.813	118	2.826.894	120
Črmošnjice	14.119 m ³	2.755.573	195	2.682.634	181
Črnomelj	7.071 m ³	2.685.855	380	1.946.113	216
Trebnje	1.240 m ³	965.172	778	1.324.942	481
SKUPAJ:	73.238 m ³	16.276.591	222	16.007.591	199

Stroške po m³ sta znižala le GO Podturn in Straža, delno pa so se dvignili pri GO Črmošnjice. Popolnoma nerazumljivo pa so se dvignili pri GO Novo mesto, Črnomelj in Trebnje. Zaradi zamenjave večjega števila starih motornih žag z novimi in zaradi boljšega poznavanja in obvladanja motork s strani de-

lavcev, je bilo pričakovati, da bo znižanje stroškov nastalo na več obratih.

III. PREVOZNI PARK - REALIZACIJA IN VZDRŽEVANJE

Za prevoz hlodovine, ostalih gozdnih sortimentov in gradbenega materiala ima podjetje 17 kamionov in 5 traktorjev s skupno tonažo 108 ton. Dva traktorja sta bila v letošnjem letu izločena iz prevoza in dana na spravilo lesa.

Ta prevozna sredstva so v 9 mesecih letošnjega leta izvršila sledeč plan prevozov:

1. Kamioni 1.071.797 tkm ali 78 % letnega plana kar predstavlja v primerjavi z istim obdobjem v letu 1966 (1.184.104 tkm) 4 % manj.
2. Traktorji 104.980 tkm ali 58 % letnega plana kar predstavlja v primerjavi z letom 1966 22 % manj.

Količinska realizacija v tkm po posameznih obratih je naslednja:

Prevoz s kamioni

Gozdni obrat	tkm v l. 1967		%	Realizacija
	letni plan	realizacija		1966
				%
Novo mesto	280.000	187.621	67,0	91,1
Straža	140.000	147.250	105,2	71,1
Podturn	330.000	260.572	79,0	86,6
Črmošnjice	275.000	275.297	101,1	82,0
Črnomelj	280.000	189.252	67,6	75,7
Gradbeni obrat	65.000	41.805	64,3	123,2
SKUPAJ:	1.370.000	1.071.797	78,2	82,2

Prevoz s traktorji

Gozdni obrat	tkm v letu 1967		%	Realizacija
	letni plan	realizacija		1966
				%
Straža	60.000	27.107	45,2	80,5
Podturn	60.000	42.897	71,5	95,7
Črnomelj	30.000	14.524	48,4	66,4
Gradbeni	30.000	20.452	68,2	74,7
SKUPAJ:	180.000	104.980	58,3	80,8

Iz tabele prevoza s kamioni je razvidno, da je plan v tkm dosežen z 78,2 %, kar predstavlja v primerjavi z letom 1966 4 % manj, pri traktorjih pa 22 % manj. Vzroke za manjšo realizacijo je iskati v večjem številu deževnih dni v zimi in spomladi 1967 in v zmanjšanju direktnih prevozov v Škofjo Loko ter v manjši uporabi 2-osne prikolice.

Izpad v prevozih s traktorji je ravno tako iskati v več deževnih dnevih in v tem, da na obratu Straža že nekaj časa en traktor stoji zato, ker ni traktorista.

Analiza izpadov prevoznega parka iz vožnje po št. delovnih dni v devetih mesecih nam pokaže sledeče:

Kamioni					Traktorji					
Gozdni obrat	Mož. del. dnevi	Vozilo na delu	Izpadi sk.	popr.ost.	možni del. dnevi	vozilo na delu	Izpadi dni			
							Skup.	Popr.	Ost.	
Novo m.	940	679	261	70	191					
Straža	472	369	103	43	60	381	207	174	44	130
Podturn	940	584	356	28	328	468	343	125	33	92
Črmošnj.	687	519	168	27	141					
Črnomelj	924	572	352	142	210	231	153	78	22	56
Gradb.obr.	234	162	72	25	47	234	170	64	14	50
Skupaj:	4.197	2.885	1.312	335	977	1314	873	441	113	328
1967 %	100	68,4	31,6	8,1	23,5	100	66,3	34,0	8,0	26,0
1966 %	100	69,4	30,5	9,7	20,8	100	73,3	26,7	7,7	19,0

Iz analize izpadov prevoznega parka je razvidno, da znaša pri kamionih št. del. dni na delu 68,4 % od števila možnih delovnih dni, da so izpadi skupaj v primerjavi z 1966 letom za 1 % manjši in, da so izpadi zaradi popravil v letošnjem letu za 1,6 % manjši od lanskega leta. Pri traktorjih pa so v letošnjem letu za 7,3 % večji izpadi z dela kot v lanskem letu, deloma na račun popravil, deloma pa zaradi ostalih izpadov.

Stroški vzdrževanja kamionov in traktorjev so se v primerjavi z lanskim letom nekoliko znižali in znašajo po tkm brez amortizacije:

	1967	1966
Kamion TAM s HIAB napravo	64 din/tkm	78 din/tkm
" TAM brez HIAB naprave	60 din/tkm	62 din/tkm
" FAP	41 din/tkm	40 din/tkm
" OM	41 din/tkm	38 din/tkm
Kamioni skupaj:	53,79 din/tkm	57,7 din/tkm

	1967	1966
Prikolica 2-osna	4,19 din/tkm	7 din/tkm
Traktorji	172,14 din/tkm	94,8 din/tkm
Skupaj kamioni in traktorji	60,05 din/tkm	60,6 din/tkm

IV. GRADBENA IN OSTALA MEHANIZACIJA

1. Realizacija gradbenih strojev je razvidna iz sledeče tabele:

S t r o j	Enota mere	Letni plan	Realizacija obr.ur	
			1967	1966
Buldožer	obr.ur	1200	1229	644
Drobilec	"	800	530	509
Kompresor Fagran	"	3900	1614	766
Kompresor TAM	"	1300	633	721
Valjar	"	900	530	659
Pionir	"	1200	323	496
Mešalec	"	600	84	262
Dvigalo	"	150		129
Skupaj obrat.ur			4.936	4.186

Indeks je $\frac{4936}{4186} = 1.18$ oziroma je gradbeni obrat povečal število obratovalnih ur svojih strojev za 18%.

Vsekakor je povečanje števila obratovalnih ur odraz izboljšanja dela s stroji pri gradbenem obratu, kar se prav gotovo odraža tudi pri stroških gradenj cest.

Primerjava stroškov nekaterih gradbenih strojev

	1966		1967	
	obrat.ure	stroški	obrat.ure	stroški
Buldožer	643	3546	1227	3003
Kompresor Fagran	766	2140	1636	1898
" TAM	834	1373	633	1425
Valjar	682	1452	579	2107
Drobilec	509	1476	530	1744

2. Tudi pri motornih okopalnikih - frezah se vidi povečanje števila obratovalnih ur v primerjavi z letom 1966, kar vsekakor kaže na povečano produktivnost dela. Delno so tako povečanje števila obratovalnih ur omogočile tudi ugodne vremenske razmere v poletju letošnjega leta, delno pa boljše organizacija dela.

Obrat	Enota mere	Letni plan	Realizacija	
			1967	1966
Novo mesto	obr.ure	630	527	432
Straža	"	460	339	146
Podturn	"	920	510	472
Črnomelj	"	1300	411	411
		3310	1.787	1.463

Indeks povečanja števila obratovalnih ur v primerjavi z letom 1966 znaša $\frac{1787}{1463} = 1,22$, oziroma 22 %.

Brez dvoma, da se tudi tako povečanje števila obratovalnih ur odraža v zmanjšanih stroških drevesnic.

3. Mehanizacija spravila lesa - žični žerjavi in vitli

V letošnjem letu se je v primerjavi z letom 1966 močno povečala mehanizacija spravila lesa z žičnimi žerjavi in traktorskimi vitli.

a) Količina z žičnim žerjavom spravljenega lesa znaša:

na GO Novo mesto	KS-1	1.041 m ³ lesa	448 obr.ur
na GO Podturn	HA-2	2.784 m ³ lesa	683 "
Skupaj:		3.825 m ³ lesa	1.131 obr.ur

b) Količina s traktorskimi vitli spravljenega lesa znaša:

na GO Straža	1.921 m ³ lesa	686 obrat.ur
na GO Podturn	1.246 m ³ lesa	605 "

Skupno je bilo z žičnimi žerjavi in traktorskimi vitli spravljenega lesa

1967	1966
6992 m ³	3149 m ³

To predstavlja v letu 1967 91,5 %, v letu 1966 pa 3,9 % od skupne posekane mase. Povečanje je torej preko 200 %. Stroški spravila lesa s traktorjem znašajo od 1000 - 1200 din za m³, z žičnim žerjavom HA-2 na GO Podturn pa 2989 din za prm in 5314 din za m³.

Spravilo lesa z žičnim žerjavom v Podturnu se je izvajalo v zelo težkih terenskih pogojih, kjer so zaradi načina sečnje - prebiralna sečnja, še vedno sodelovali tudi vozniki in primerjava stroškov spravila med žičnim žerjavom v tem primeru s stroški spravila s traktorjem sploh ni mogoča.

Stroški spravila lesa z žičnim žerjavom KS-1 na GO Novo mesto znašajo cca 2500 din/m³ (hlodi in drva). Čeprav so bili tudi tu spravični pogoji, zelo težki so stroški po m³ občutno manjši to pa zaradi tega, ker je tu način sečnje drugačen - končni posek in zato ni bilo potrebno sodelovanje voznikov.

B. Drugi del

Gozdno gospodarsko območje na katerem gospodari naše podjetje nam s svojo razsežnostjo, strukturo gozdov iz z razparcelirano zasebno lastnino, povzroča določene organizacijske težave. Take prilike nam s svojo specifičnostjo določajo kakšna mehanizacija bi bila najprimernejša in kakšna naj bi bila njena organizacija. Da bi se lažje in hitreje reševali ti problemi je kolegij strokovnih služb in upraviteljev imenoval komisijo za napredek in razvoj mehanizacije, ki naj bi v bodoče reševala te probleme. Tu je verjetno še precejšen del rezerv in treba jih bo začeti načrtno odkrivati, da se bo vpliv mehanizacije lahko še bolj čutil.

Eden najbolj perečih problemov je pri nas spravilo in prevoz gozdnih sortimentov. Sedanja organizacija na področju prevoza in nakladanja ne ustreza najbolj in treba jo bo delno spremeniti oziroma dopolniti.

Če odštejemo traktorje, ki se bodo v bodoče preusmerili v glavnem na spravilo lesa, oziroma na prevoz od panja do potrošnika na krajših razdaljah, potem razpolaga naše podjetje s 17 kamioni po večini z vozili TAM (12). Komisija za napredek in razvoj mehanizacije, ki na tem dela, je mnenja, da bi bilo možno urediti organizacijo prevoza v SLP in ZAS sektorju tako, da bi zadostovalo za prevoz vseh sortimentov na podjetju 14. vozil. Od tega bi del težjih vozil (3) z enoosnimi prikolicami in posebnim hidravličnim nakladačem lahko obvladal ves prevoz hlodovine na območju GO Podturn, Črmošnjice in del Črnomlja.

Druga skupina težjih kamionov z dvoosnimi prikolicami bi obvladala prevoz drv na istem območju.

Tretja skupina z dvoosnimi prikolicami bi zmogla prevoz drv v SLP in ZAS sektorju na območju GO Straža in Novo mesto.

Ostale 3 skupine z lažjimi kamioni, enoosnimi prikolicami in lažjimi HLAB dvigali, pa naj bi zmogla prevoz gozdnih sortimentov na območju GO Straža, Novo mesto in Črnomelj.

Komisija, ki to proučuje in, ki sicer še nima izdelanega končnega predloga se seveda zaveda, da ta stvar ni lahka in da bo prišlo tudi do viška ljudi, ki sedaj sodelujejo na prevozu. Vsi člani kolektiva se morajo zavedati, da je tu del rešitve in da bo rešitev možna samo s skupnimi napori.

Ing. Jože Kure

xXx

MEHANIZACIJA TUDI V POGOZDOVANJU

Letošnjo jesen je podjetje nabavilo dva priključka za strojno vrtnanje jam, ki se lahko montirata na motorno žago "Stihl-08" in poseben stroj za vrtnanje jam znamke "Gribor". Vsi od navedenih strojev so že bili v poizkusnem obratovanju. Naše bralce bo prav gotovo zanimalo, kakšni so bili doseženi rezultati. Zato objavljamo kratka poročila o obratovanju teh strojev, ki so jih izdelali ing. Jože Vidervol iz GO Črnomelj (Stihl-08), ing. Damjan Mlakar iz GO Trebnje (Stihl-08) in Mirko Bajt iz GO Novo mesto (Gribor). Dobljeni rezultati so naslednji:

1. Stihl-08 na GO Črnomelj

Stihl-08 z vrtalno napravo, ki je bila nabavljena jeseni 1967, smo prvič preizkusili na nasadu Dragošice. Že v samem začetku, to je na poskusnem vrtnanju, je bilo ugotovljeno, da s strojčkom praktično ne moreta delati samo dva delavca polnih sedem ur. Vrtnanje je namreč precej naporno. Zato smo formirali skupino petih delavcev, med katerimi sta bila dva motorista. Ta skupina je delala takole. Traktorist in pomožni delavec sta vrtala jame toliko časa, dokler nista občutila potrebe po počitku, oziroma zamenjavi. Ostali trije delavci so v tem času sadili. Menjava se je izvršila v celoti ali pa samo delno, odvisno od samih delavcev. Motorist in pomožni delavec, ki sta kopala jame sta šla po menjavi na sajenje.

Ker nismo imeli normativov za strojno kopanje jam in zaradi neizkušenosti, je bila postavljena norma le na podlagi grobih opazovanj (štetje jam v enoti časa ter razni zastoji). Za skupino je bila postavljena norma izkop 600 kom jam in 600 kom posajenih sadik v sedmih urah. V začetku se je vrstalo s trikotnim svedrom (dva dni), pozneje pa s polžastim, za katerim je tudi veliko lažje sajenje. Globina jamic je znašala 30-60 cm, razmik pa 2 m ali 2500 kom na hektar.

Po končanem delu so za to delovno skupino v skupinskem obračunu sledeči podatki:

Kopanje jam	11.537 kom	340 ur	151.571 OD	23.204 TD
Sajenje	11.537 kom	294 ur	115.275 OD	17.720 TD

porabljeno 55 litrov goriva in 2 litra olja.

Podatki so dejanski. Tu so všteti vsi zastoji, prenosi, malica itd. Efektivnih ur na žalost ni nihče pisal. Verjetno bi na 8 delovnih ur prišlo približno 6 efektivnih. Na ta način bi za 11.537 kom izkopanih jam porabili 255 efektivnih ur.

Skupina je torej za osnivanje 4,61 ha nasada rabila 634 delovnih ur, za 1 ha pa 159,2 ur. Če primerjamo porabljene delovne ure za osnivanje 0,1 ha nasada pri ročnem kopanju jam po povprečnih normativih in pri strojnem kopanju vidimo, da je razlika precejšnja.

Ročno kopanje jam + sajenje 262,5 ur
 Stroj.kopanje jam + sajenje 159,2 ur

Prav tako so velike razlike v finančnem pogledu. Za primerjavo navajam dejanske stroške, ki so nastali samo pri strojnem kopanju jam in sajenju ter stroške, ki bi nastali pri ročnem kopanju jam in sajenju. Podatki so za 1 ha intenzivnega nasada v netto postavkah.

Kopanje jam strojno	32.878 OD	5.033 TD
Sajenje	25.005 OD	3.840 TD
Skupaj:	57.883 OD	8.873 TD
Kopanje jam ročno	69.250 OD	10.000 TD
Sajenje	34.500 OD	5.000 TD
Skupaj:	103.750 OD	15.000 TD

Pri strojnem kopanju jam niso všteti stroški goriva in maziva, vendar ti niso visoki, saj je bilo porabljeno za 2500 kom jam (lha) 11.9 litrov goriva in 0,4 litra olja. Prav tako ni všteta amortizacija motorke in vrtalne naprave.

2. Stihl-08 na GO Trebnje

Pri vrtanju jam v nasadu Koritniška gmajna je bilo skopanih 13.717 jam, za kar je bilo porabljenih 272 obratovalnih ur.

Zaradi manjših popravil je žaga stala 6 ur.

Žaga je bila po 80 urah na kontrolnem servisnem pregledu.

Pri obratovanju je bilo porabljeno 120 lit.mešanice in 1 lit.olj

Povprečno sta dva delavca skopala dnevno 806 jam, kar pomeni, da je odpadlo na enega 403 jame.

Pri vrtanju je bilo ugotovljeno, da so same jame zelo primerne za pogozdovanje, posebno tiste, ki so bile zvrtnane s svedrom trikotne oblike. Delavci^{so} pri saditvi dosegli zelo velike učinke, posebno, če so bile jame sveže skopane (tudi 600 kom v 7 urah).

Nasprotno pa so se delavci, ki so vrtali, izrazili, da raje kopajo z motiko, ker je delo lažje in lahko tudi več zaslužijo. Morda je bila bistvena napaka, da smo imeli samo dva delavca na razpolago. Morabi bi imeti vsaj tri, tako da eden sadi, dva pa vrtata.

Tam, kjer je bil teren peščen in skalovit stroja ni bilo mogoče uporabljati. Prav tako ga nismo mogli uporabljati tam, kjer je bila priprava tal izvršena v mladju (gost panjeveg) in tam, kjer smo v naravnem mladju vršili spopolnjevanje.

3. Gribor na GO Novo mesto

Stroj za izkop jam znamke "Gribor" je obratoval od 30.10 - 17.11.1967. Izkoriščen je bil za izkop jam za pogozdovanje na nasadu Sončnik in Vrh. Pogoji za delo so bili približno enaki.

Štirinajstdnevno obratovanje stroja lahko smatramo za poizkusno iz razloga, ker stroj še ni bil utečen in ker ga je bilo treba med delom hladiti, ker delavci stroju še niso bili privajeni in ker je bilo treba stroj vsakodnevno voziti na delo in iz dela.

Stroj je obratoval skupno 99 ur, pri čemer je bilo 85 ur efektivnih, 14 pa jih je bilo porabljenih za hlajenje in prevoz stroja na delo in z dela.

Obratovanje stroja:

Količina izvršenih del: izvrtano 14.700 kom jamic s svedrom premera 30 cm.

S strojem je ves čas upravljal po en delavec.

Na nasadu Sončnik je bilo s štopanjem ugotovljeno, da delavec s strojem izvrti 200 kom jamic na uro. Na tej osnovi smo določili normo 1.500 kom na 8 ur, upoštevajoč pol ure za malico.

Dosežena norma (efektivne ure) na 8 ur je bila 1.383 kom jamic.

Dosežek glede na skupno porabljen čas 99 ur je bil 1.187 kom jamic v 8 urah.

Za celotno obratovanje je bilo porabljeno:

78 l navadnega bencina

2,7 l olja ekstra HD 30

Poraba goriva in maziva na 8 ur:

7,34 l bencina

0,25 l motor.olja

Za sajenje za strojem smo določili normo 500 kom na 8 ur. Na obeh nasadih je bilo na površini 3,06 ha posajeno:

smreke 1.200 kom

zel.bor 2.000 "

rd. bor 2.700 "

čr.bor 8.800 "

14.700 kom

Sajenje je bilo izvršeno v 267 urah, kar znese 440 kom na 8 ur.

Upoštevajoč še delovne ure stroja (267+99) je bilo z uporabo stroja dosežena norma pogoždovanja 321 kom na 8 ur, kar je v primerjavi z normativi za ročno sajenje, znatno več.

Stroj na kolesih je z enim delavcem uporabljiv na ravnih, valovitih in zmerno nagnjenih terenih tako, da ga delavec vleče za seboj v smeri plastnic. Na strminah pride v poštev ročno vrtanje (brez koles), ki pa je utrudljivo zaradi prenašanja dokaj težkega stroja. Pri ročnem vrtanju jam bi se morali delavci menjavati na 2 uri.

Takšni so torej kratki podatki o obratovanju strojev za vrtanje jam pri pogozdovanju. Čeprav podatki niso sistematično obdelani, si vsakdo lahko ustvari približno sliko o doseženih učinkih. Brez dvoma pomeni uvedba strojnega kopanja jam za pogozdovanje korak naprej k pocenitvi obnovitvenih del. Posebno lepi rezultati so bili doseženi s strojem Gribor, ki ima poleg tega še to prednost, da z njim upravlja en sam delavec.

xXx

ESKKURZIJA EKONOMISTOV GOZDNOGOSPODARSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij je v jeseni organiziralo ekskurzijo ekonomistov v Avstrijo, Švico in Nemčijo z namenom, da se ekonomisti, zaposleni v gozdarstvu, spoznajo z organizacijo in problemi gospodarjenja v gozdarstvu teh dežel. Poseben poudarek je bil dan na gospodarjenje z gozdovi v kmečki lastnini in na probleme, ki na tem področju nastajajo. Poleg tega je imela ekskurzija tudi nalogo, da seznani udeležence s krajšim seminarjem o modernih tehničnih pripomočkih v administrativnem in knjigovodskem poslovanju, ki omogočajo vodstvenemu kadru take poslovne odločitve, ki ne temeljijo samo na prosti presoji položaja, temveč na matematični natančnosti.

Med 21 udeleženci ekskurzije sva bila tudi midva z računovodjama. Kraševca Tonetom. Na pot smo odšli 29. septembra ob 4^h zjutraj. Odpeljali smo se proti jugosl.-avstrijski meji, katero smo prestopili na obmejnem prehodu na Jezerskem. Obmejne formalnosti so bile dokaj hitro opravljene, kar je povsem razumljivo, saj so pri odhodu naši cariniki neprimerno hitrejši, kot pa so ob povratku v domovino. Pot nas je prvi dan vodila mimo Celovca do Langana pri Gmingu, kjer smo si ogledali Rodschildovo gozdno upravo. Posestvo leži na območju Vzhodnih Alp, za katere je značilno ostro podnebje, z velikimi temperaturnimi in višinskimi ekstremi, kar se odraža predvsem v gozdni proizvodnji. Čas, primeren za proizvodnjo je le od začetka maja do oktobra, v ostalem času pa so snežne padavine tako močne, da je delo v gozdu, posebno pa še promet onemogočen. Samo gozdno posestvo je v zasebni lastnini rodbine Rodschildov in meri skupno 12.700 ha gozdov. Gozdovi so razdeljeni na 7 revirjev, ki pa so po svoji velikosti dokaj različni - od 400 - 3.000 ha. V gozdovih prevladujejo iglavci

(79 %), ostalo pa so listavci. Zaloge po ha znašajo povprečno 259 m³. Zanimivo je, da se gozd izkorišča le na območju 500 metrskega pasu okoli cest, ostali gozdovi pa se smatrajo kot varovalni in negospodarski in se ne izkoriščajo. Izkoriščanje gozdov se izvaja na ta način, da se gozd okoli cest seka v pasovih na golo, potem pa se poseke umetno pogozdijo. Letno posekajo okrog 29.000 m³ lesa in pogozdijo 40-50 ha, kjer porabijo po ha povprečno 4.000 sadik. Tak način sečnje je za njihove razmere nujen, ker so sicer stroški spravila in sečnje tako visoki, da se izkoriščanje gozda ne izplača. Ta način sečnje omogoča v popolnosti učinkovito uporabo mehanizacije pri spravilu lesa. Organizacija poslovanja na posestvu je urejena tako, da zahteva minimalne stroške. Poleg 7 revirnih gozdarjev, 4 pomožnih gozdarjev in 6 lovcev je na celotni upravi zaposlenih še 8 ljudi. Ta uprava vodi celotno poslovanje, t.j. od organizacije proizvodnje do prodaje gozdnih sortimentov. Zanimivo je, da revirni gozdarji, ki imajo po izobrazbi neke vrste srednjo šolo prirejeno za gozdarski poklic, opravljajo poleg svojih gozdnih del, tudi del knjigovodskih poslov. Tako mora vsak revirni gozdar poleg samega obračuna osebnih dohodkov, le-te tudi knjigovodsko kontrolirati.

Na posestvu nismo videli nekih modernih strojev, temveč izgleda, da se držijo pravila "S čim enostavnejšimi in cenenimi napravami, s primerno organizacijo doseči čim večji učinek, ki se izraža v cenejši proizvodnji". Tako uporabljajo pri spravilu žičnice, ki so jih sami za majhen denar naredili iz protiavijskih topovskih lafet, ki so ostale iz zadnje voje. Posestvo ima poleg gozdov tudi žagarski obrat, ki razreže hlodovino iz lastnih gozdov. Tudi tu smo videli, da je na vsakem koraku navzoče prizadevanje za čim nižje stroške poslovanja. Posebno pozornost je vzbudil način, kako s primitivnimi napravami avtomatično sortirajo rezan les. Ta naprava je po svoji vrednosti cenena, prihrani pa veliko dela in stroškov.

Normativi za posek in izdelavo so dokaj visoki, saj znašajo v povprečju 4 m³ na dan. Prav tako je tudi norma pri prevozu in spravilu lesa. Celoten prevoz 29.000 m³ opravijo s 5 lastnimi kamioni v času 6 mesecev. Bruto plače delavcev sekačev se gibljejo od 576 - 1056 S din po uri. Plače za gozdarski in administrativni kader so določene v mesečnem znesku, pri čemer se upošteva delovno mesto in službena leta. Tako ima ob nastopu službe revirni gozdar plačo 152.400 S din bruto, z leti pa plača narašča, tako da ima direktor posestva po 15 letih službe 720.000 S din bruto, knjigovodja pa po istem obdobju 604.800 S din bruto.

Na posestvu smo se zadržali od 12 - 17. ure. Upravnik posestva in ostalo osebje nam je izčrpno posredovalo podatke o razvoju in poslovanju posestva. Posebno upravnik posestva nam je posredoval podatke o analizah, ki jih sam dela in ki kažejo na to, da se zadnja leta čedalje bolj približujeta lastna in prodajna cena ena drugi, kar z drugimi besedami pomeni, da rentabilnost iz leta v leto upada. Med stroški, ki v glavnem povzročajo rast lastne cene so predvsem plače zaposlenih. Po prisrčnem slovesu od upravnika in ostalega osebja uprave smo se odpeljali do mesta Linza, kjer smo prenočevali.

Škufca Stanko

Se nadaljuje

xXx

DEMONSTRACIJA GOZDNE MEHANIZACIJE V POSTOJNI IN NA BLEDU

Z namenom, da se prikaže v gozdarski panogi napredek in razvoj gozdne mehanizacije na eni strani in lažjo odločitev pri izbiri in nakupu te mehanizacije na drugi strani, se v zadnjem času vsako leto prirejajo v ta namen demonstracije gozdne mehanizacije. V letu 1966 je bila taka mednarodna demonstracija v Sarajevu v okolici Ilidže in Igmana od 27 - 29. septembra, v letošnjem letu pa na območju GO Postojna in Bled v dneh od 9. - 11. oktobra.

Demonstracija v Postojni in na Bledu je dala poudarek predvsem spravilu in prevozu gozdnih sortimentov, deloma pa je prikazala tudi vzdrževanje gozdnih cest.

Prvi dan demonstracije v Postojni (9.10.) sta bila prikazana za spravilo na kratki in srednje dolgi razdalji 2 trobobenska vitla in sicer kot traktorska priključka za Fe 35.

1. Trobobenski vitelj 3 (BV) z 250 m nosilne vrvi kot priključek traktorja Fe 35 je zelo primeren za spravilo lesa na kratkih razdaljah do 250 m, zlasti na kraškem svetu in raznih vrtač in kotanj. Že ime samo pove, da ima vitelj 3 bobne pri čemer

služi prvi za navijanje nosilne vrvi, drugi za vlačilno in tretji za povratno vrv. Debelina nosilne vrvi je z ozirom na prilike od 12 - 15 mm, vlačilne 8 - 9 mm in povratne 6 mm. Sam vitelj se kot priključek montira na traktor v dokončni izvedbi (vprašanje je, če je ta izvedba najbolj posrečena) in je tako sestavni del traktorja. Voziček za prevoz hlodovine po nosilki je zelo lahke izvedbe in je dejansko lažja - železna oblika idrijskega vozička. Pri vlačanju hlodovine se navadno dvigne v zrak do nosilke le prvi del hloda, medtem ko drugi drsi po tleh. Montaža vitla oziroma vrvi za spravilo lesa je zelo hitra in traja normalno okrog 2^h. Za napenjanje vrvi nosilke služi poseben škripec lahke izvedbe. Za delo z vitlom zadostujeta le traktorist in en delavec (1 + 1). Sam vitelj je možno montirati na že rabljen oziroma generalno popravljen traktor. Cena vitla, ki ga bo izdelovalo podjetje Agroservis Šempeter v Savinjski dolini bo stal z vsemi priključki okrog 2,5 - 3 milj. starih dinarjev.

2. Trobobenski vitelj (a BV) z 450 m nosilne vrvi je ravno tako primeren za spravilo lesa iz vrtač in kotanj na srednje dolgih razdaljah do 450 m. Tudi tu je konstrukcija vitla podobna prejšnji in se ravno tako montira na traktor. Razlika je le v tem, da se nosilna vrv, ki je nekoliko debelejša kot v prvem primeru in z ozirom na dolžino spravila tudi daljša. Vrv je namotana na poseben boben, ki je narejen kot majhna enoosna prikolica traktorja. Tudi ostale vrvi so tu nekoliko debelejše kot v prvem primeru.

Montaža traja nekaj ur, breme se ne vleče po tleh kot pri 3 BV na 250 m, pač pa se transportira po vrvi po zraku. Kot voziček služi nekoliko manjši železni idrijski voziček.

Organizacija dela tu zaenkrat še ni proučena, vendar delajo sedaj traktorist in 2 delavca (1 + 2).

Cena takega vitla kot priključek na traktor Fe 35 bo okrog 3-4 milj. S din, ki ga bo izdeloval Agroservis Šempeter v Savinjski dolini.

Za sporazumevanje delavcev v obeh primerih je Iskra Kranj prikazala radio stanico "Čuk", ki ima doomet na ravnem terenu 3 - 6 km in stane 80.000 S din.

3. Za prevoz hlodovine s traktorjem je bila prikazana 4-tonska enoosna traktorska prikolica s štirimi zelo gibljivimi traktorskimi kolesi zelo primerna za prevoz po slabih poteh.

Drugi dan demonstracije v Postojni so bili prikazani za prevoz gozdnih sortimentov različni tipi vozil z manjšimi in

večjimi nosilnostmi kakor tudi z in brez dvigal - nakladačev.

Tako so bila prikazana vozila:

- a) Fiat 643 E z 7 ton nosilnosti z mehaničnim avtomatskih odpiranjem ročic.
- b) MAN 415 H z nosilnostjo 6.5 ton in HIAB 193/62. Po želji je možno izdelati tudi pogon na prvo os.
- c) MAN 650, ki z vgrajeno tretjo osjo nosi 10 ton. To vozilo serijske izdelave ima tudi pogon na prednja kolesa. S posebnimi ojačanjmi je zelo primerno za prevoz gozdnih sortimentov, vendar je v primerjavi z ostalimi veliko dražje, kar pa velja nasploh za vsa nova vozila.
- č) TAM 5,5 t nosilnosti z enoosno prikolico, nakladačem HIAB 193/62 in avtomatičnim odpiranjem ročic na zrak. Vozilo je imelo enoosno prikolico skonstruirano tako, da jo je bilo možno s HIAB dvigalom potegniti na kamion. Dvig prikolice na kamion pride v poštev posebno v zimskem času in na strmih cestah, kjer se z dvigom prikolice želi obtežiti pogonski zadnji del kamiona.
- d) OM Tigrotto 55 z nosilnostjo 5,5 ton
- e) OM Tigrotto z nosilnostjo 7,4 tone z nakladalno napravo Tico
- f) OM Super - orione z nosilnostjo 10 ton in hidravlično nakladalno napravo HIAB-elefant 177.
- g) OM Tigrotto z nosilnostjo 8,6 ton s hidravličnih dvigalom za nakladanje HIAB-elefant 177 in enoosno prikolico. Nakladalna naprava HIAB-elefant 177 z držno močjo 830 kg na najdaljši ročici 6 m in enoosno prikolico, omogočata nakladanje in prevoz hlodovine dolge tudi 14 m.
- h) OM 150 z nosilnostjo 8,25 ton. Od vozila OM Tigrotto se razlikuje po tem, da ima močnejši 6-cilinderski motor (176 KS) večjo nosilnost in močnejšo šasijo.

Med demonstracijo v Postojni je bilo v gozdarski srednji šoli razstavljeno tudi različno gozdarsko orodje domače in tuje proizvodnje.

Demonstracija gozdne mehanizacije na Bledu tretji dan 11.10.

1. Spravilo z žičnim žerjavom Hinteregger A-2 z nosilnostjo 1.5 ton, ki dela na srednjih in dolgih spravljenih razdaljah, torej od 400 - 1.000 m in preko 1.000 m, v izjemnih primerih do 1500 m.
2. Spravilo z Hintereggerjevim 3 bobenskim žičnim žerjavom Urus 80, montiranim na traktorju Unimog tip 416. Ta žični žerjav, ki se uporablja za spravilo lesa na kratkih in srednjih razdaljah (do 250 in 500 m) ima zelo velike efekte, na kratkih razdaljah tudi do 10 m³/uro, je pa za naše razmere še precej drag, saj bi stal komplet s traktorjem z upoštevanjem carine cca 30 milj. starih din.
3. Zelo zanimiva je bila demonstracija spravila lesa hlodov dolgih 12 m s traktorjem Unimog z vgrajenim motorjem 70 KS. Traktor je imel za spravilo lesa montiran v komplet traktorja poseben priključek Glogger. Traktor Unimog je izvršil spravilo lesa od panja do kamionske ceste brez kakšne posebne vleke, torej po običajni gozdni mehki kotanjasti poti.

Traktor si je sam s pomočjo posebnega vrvnega sistema privlečen les tudi naložil na posebno 10-tonsko dvoosno Glogger prikolico. Poln tovor hlodov - 10 ton je traktor v stanju naložiti v 3 ali 4 tovorih hlodov.

Spravilo in prevoz s takim traktorjem Unimog in Gloggerjevo dvoosno prikolico bi bilo pri nas mogoče zlasti iz gozdnih predelov, ki niso tako oddaljeni od potrošniških centrov kot n.pr. revir Brezova reber in Soteska na GO Straža.

4. Zanimiv je bil tudi prevoz jel. hlodovine s traktorjem Unimog in enosno prikolico 6 ton, direktno po gozdni traktorski vleki. Traktor je imel dvigalo in je naložil L 10,45 m³ jel.hlodovine.
5. Vzdrževanje gozdnih cest je prikazal traktor Unimog na katerem je bil priključen najprej greder z ripperjem in planirano desko, nato pa vibracijski valjar.

Demonstracije gozdne mehanizacije v Postojni in Bledu na kateri je bilo prisotnih 150 ljudi, največ iz gozdarske operative, je oceniti kot zelo pozitivno in uspešno. Iz našega podjetja so se demonstracije udeležili: ing. Janez Penca, ing. Rade Kalinovič, Stane Ilc, ing. Boštjan Japelj in pisec tega sestavka.

Ing. Jože Kure

GOJITVENO NAČRTOVANJE

Potem, ko je praksa nedokumentiranega planiranja preživela svoje obdobje in se je izoblikoval nov lik gozdarja, se v vedno večji meri prehaja k razumskemu planiranju gojitvenih del, ki sloni na postavljenih ciljih.

Gozdar z gojitvenim načrtovanjem želi maksimalno izkoristiti plodnost rastišča in z najustreznejšimi drevesnimi vrstami doseči trajno največjo vrednost z upoštevanjem bioloških in gospodarskih činiteljev ob minimalnih stroških. Na osnovi ugotovljenega stanja si določi cilje in ukrepe. Stanje ugotavljamo na terenu z analizo na določenih negovalnih enotah. Na prioritetni lestvici so najboljše objekti prvi, najslabši pa zadnji. V skladu z gozdnogospodarskim načrtom, ki naj vsebuje generalne cilje, si postavimo za dosego tega cilja etatne cilje. Gojitveno enoto razdelimo na negovalne enote, za katere si po analizi stanja določimo cilje in ukrepe, ob upoštevanju pravilnih razdalj in transportnih mej. V kmečkem gozdu to seveda ni problem.

Negovalna enota je najmanjša gojitvena enota, na kateri izvajamo določen gojitveni ukrep. Negovalno enoto opredeljujejo stadij sestoja, drevesna vrsta, mešanost, višina itd. Velikost negovalne enote je odvisna od intenzivnosti obrata, plodnosti in rastnosti sestoja.

Na GO Straža smo po predhodnem pismenem navodilu priredili enodnevni seminar s praktičnim primerom izdelave gojitvenega načrta na terenu. Revirne gozdarje smo razdelili v skupine po tri ter po analizi stanja, cilja in ukrepov izdelali gojitveni načrt. Revirni gozdarji so v povprečju načrte dobro izdelali. Tehnika gojenja jim je dobro poznana, malo težje pa so se v kmečkem gozdu odločili za osnivanje novih gojitvenih jeder, ki v skupinsko postopno gospodarjenje redno nastopajo. Naš kmečki gozd je v veliki večini primeren za skupinsko postopno gospodarjenje, saj ima ta oblika gospodarjenja svoje prve zametke prav pri kmetu. Stara je že nekaj sto let, le da je zdaj večji poudarek na negi mladja, gošče, drogovnjaka itd.

Bistvo tega kratkega seminarja je bilo v tem, da je revirni gozdar spoznal potrebo plana, ki bazira na naprej začrtanem cilju.

Naš plan gozdnogojitvenih del za prihodnje leto sloni na gojitvenih načrtih posameznih negovalnih enot. Če upoštevamo, da je to prvi korak h gojitvenem načrtovanju, je v tem pogledu napravljen korak naprej. V prihodnje bomo pristopili k podrobnejšemu načrtu, ki bo zajel celo gojitveno enoto - oddelek.

V določenih primerih bo opis stanja, cilja in ukrepov za posamezno negovalno enoto ali kompleks zadostoval, če poudarimo že omenjeno dejstvo, da so najslabše površine na prioritetni lestvici zadnje. S tem mislim na plodne vložke v posameznih dolinah in vrtačah v Suhi krajini, ki so vredni gojitvene obdelave. Tu bo gozdar moral pretehtati komplekse vprašanj kot so odvisnost posestnika od gozda, drobna lastniška struktura, rastnost in plodnost rastišča. Ti elementi bodo zagotovili premišljeno vlaganje strokovnega dela v gozdu. Ocena gozda naj sloni na naravnih vidikih, ki so rastiščna osnova (kakovost rastišča po oceni: odlična, srednja, slaba), sestojna osnova (ocena: pomembna, delno zanimiva, nepomembna), gospodarski vidiki (gospodarska navezanost - ocena: neznatna, delna, velika), vsebina odvisnosti (drva, stelja in drva ter dohodek).

Prednost inajo gozdovi z boljšo naravno zasnovo, ki morajo pokazati manjšo odvisnost posestnika od gozda. Neprimerni za uvažanje večjih sodobnih gozdnogojitvenih del pa so kompleksi, kjer pregladuje velika odvisnost, drobna posest in slabša plodnost rastišča.

Za primer izdelave podrobnejšega gozdnogojitvenega načrta naj služi načrt za odd. 2 v klo. Krka:

Gozdnogojitveni načrt

k.o. Krka - Odd. 2

pov.: 5,65 ha

Splošno vodilo

Stanje: Sestoj smreke s posamezno do skupinsko primesjo hr., pos.bo in ost.list. Pretežno debeljak. Delno sm - bo gošča, oziroma drogovnjak. Sm 85 %, bo 5 %, hr 10 %, ostalo listavci. Združba Quercus - Carpinetum degradacijski stadij (mestoma celo do resave)

Cilj: Proizvodnja vrednejših sortimentov:

1. Smrekovina: K, I. (žagovci) drogovci
2. Borovina: kvalitetni žagovci
3. Hrastovina: F, B, K, I., pragi
4. Kostanjevina: drogovci

Ukrepi: V kolikor ni predvideno posebnih gojitvenih del v posameznih negovalnih enotah, velja za oddelek redčenja v smislu pozitivne selekcije.
Izvajanje principov skupinsko postopnega gospodarjenja (odpiranje jeder, redčenje, svetl.redčenje, končni posek itd.)

Posebni del:

NEGOVALNE ENOTE

Negovalna enota 1.

Pov.: 1,16 ha

Stanje: Tanek drogovnjak sm s posl primesjo bo, hr in listavcev.
Mestoma sm v čisti sestojni obliki brez primesil

Cilj: Kvaliteten drogovnjak iz omenjenih drevesnih vrst:
sm 80 %, bo 5 %, list. 15 %.

Ukrepi: Pozitivna selekcija s poudarkom listavcem.

Negovalna enota 2.

Pov.: 0,12 ha

Stanje: Sm gošča do 3 m s primesjo listavcev: hr, ga, bu, jš in ost.lis.

Cilj: Kvaliteten tanek drogovnjak sm s primesjo listavcev - jš ob potoku)

Ukrepi: Čiščenje (negativna selekcija)

Negovalna enota 3.

Pov.: 0,10 ha

Stanje: Sm mladje do 0,5 m; posamezno primešana le in bu.
Nadstojno sm.

Cilj: Sm gošča s primesjo bu in hr.

Ukrepi: Posek matičnega drevja in nega mladja.

Negovalna enota 4.

Pov.: 0,45 ha

Stanje: Sm tanek drogovnjak (nasad) s posamezno primesjo hr in podst.le.

Cilj: Kvaliteten drogovnjak: sm 80 %, hr 20 % (podstojna le ostane)

Ukrepi: Redčenje - pozitivna izbira.

Negovalna enota 5.

Pov: 0,10 ha

Stanje: sm mladje s primesjo hr in le ter ga - prehod v goščo.

Cilj: Kvalitetna gošča sm 50 %, hr 40 %, ostalo listavci.

Ukrepi: Močan presek grmovja - sprostitev sm.

Ing. Jernej Piškur

DODATEK UREDNIŠTVA

Ing. Piškur je v svojem prispevku v kratkih obrisih prikazal način podrobnejšega gojitvenega planiranja, za katerega je značilno, da se na osnovi dejanskega stanja sestoji postavi zaželeni cilj in predpiše potrebno ukrepanje. Na prvi pogled bi tak način dela, zlasti če imamo pred očmi majhne površine negovalnih enot, morda zgledal preveč drobnjakarski, toda dejstvo je, da ravno s takimi ukrepi revirni gozdar lahko z vejnikom in sekiro ob minimalnih stroških napravi za gozd neprecenljive koristi. Tak način dela bi moral postati vsakdanja praksa naših revirnih gozdarjev. Če bi se vsi zavedali, da je v gozdarstvu veliko bolj važno kolikšna in kakšna je proizvodnja lesne mase, kot pa kolikšna je sečnja, potem bi ravno na takih in podobnih primerih veliko lažje opravičevali režijo, ki ni ravno majhna in ki se na žalost v velikem številu primerov neracionalno troši. Način dela, ki so ga začeli uvajati na gozdnem obratu Straža je zato hvalevreden in bi moral služiti za zgled vsem ostalim obratom.

V zvezi s tem še nekaj besed o gojitvenem planiranju, ki je osrednja točka vsakoletnega republiškega seminarja iz gojenja gozdov, ki ga organizira Biotehnična fakulteta v sodelovanju s Poslovnim združenjem gozdnogospodarskih organizacij. V lanskem letniku je "Dolenjski gozdar" že pisal o gojitvenem seminarju v Kočevju, katerega tema je bila melioracija grmišč in degradiranih gozdov v Sloveniji. Letos je bil štiridnevni republiški seminar na področju Gozdnega gospodarstva Celje. Tema seminarja je bila gojenje gozdov in integralno gospodarjenje pri razdrobljeni gozdni posesti. Z našega podjetja so se seminarja udeležili Mirko Bajt iz GO Novo mesto, ing. Tone Hočevnar iz obrata za gozdarsko načrtovanje,

ing. Jernej Piškur iz GO Straža in ing. Jože Petrič iz uprave podjetja. Seminar je bil v dneh 25 - 28. septembra v Dobrniči oziroma na objektih gozdnega obrata Žalec v bližnji okolici Dobrne.

Kot vsa prejšnja leta, je imel tudi letošnji seminar izrazito delovni značaj, saj so morali vsi udeleženci seminarja sami na podlagi terenskih analiz sestavljati konkretne gozdnogojitvene načrte. Da je bilo za seminar s problematiko gojenja v majhnih zasebnih gozdovih izbrano ravno celjsko območje, je razumljivo, saj ima Gozdno gospodarstvo Celje z 79 % zasebnih površin največji delež zasebnih gozdov v Sloveniji (Gozdno gospodarstvo Novo mesto je z 68,5 % deležem zasebnih gozdov v nekoliko boljšem položaju). Za to drobno gozdno posest je značilno, da 88,3 % gozdnih posestnikov poseduje parcele v velikosti 0 - 5 ha. Zaradi take strukture gozdov imajo Celjani podobne težave kot pri nas. Te težave so velika naturalna poraba lesa za kmečka gospodarstva in v zvezi s tem majhna blagovna proizvodnja ter majhen dohodek, ki zadostuje komaj za enostavno reprodukcijo. Zato so si zadali za nalogo izvajati politiko močne intenzivne gozdne proizvodnje z minimalnimi poslovnimi stroški.

Glavni poudarek celjskega seminarja je bil v tem, da razdrobljene gozdne posesti v bodoče ne gre zanemarjati, ker le-ta predstavlja močan gospodarski potencial in ker je na tem področju razmeroma dobro razvita strokovna mreža, ki pa je na žalost bolj administrativna kot pa ustvarjalna. V drobni gozdni posesti je zajet pretežni del gozdnih posestnikov Slovenije. Gozdar bi se moral srečevati z mentaliteto te vrste posestnika ne kot nosilec pravilnikov, temveč kot svetovalec in usmerjevalec posestnikovega dela v njegovem gozdu. ○

Odločen korak k izboljšanju zasebnih gozdov pomeni sekira, ki jo vodijo sodobna gozdnogojitvena načela. Uvajanje sodobnega gojenja bi seveda ne smele preprečevati posestne meje. S svobodno tehniko gojenja gozdov se je zato treba prilagoditi zelo raznolikim naravnim in gospodarskim razmeram, ki vladajo v drobni gozdni posesti. Razumljivo je, da je povsod tam, kjer je gozdni posestnik zaradi svoje zastonjivosti močno vezan na svojo gozdno parcelo, vlaganje v gozd problematično. Zato uvajanje gozdnogojitvenih metod zahteva predhodno ugotovitev gospodarskih razmer gozdnih posestnikov, oziroma navezanost na gozdne parcele.

S svobodno tehniko gojenja gozdov je treba zasledovati določene gospodarske cilje. Le-ti so dolgoročne in kratkoročne narave. Svobodno gojenje spoštuje pri uresničevanju kratkoročnih ciljev posestno mejo (kritje posestnikovih potreb po lesu), pri zasledovanju dolgoročnih ciljev pa mora to mejo negirati tako, da bo lastnik gozda čim manj prizadet.

To bi bile v kratkem glavne misli letošnjega seminarja. Če jih apliciramo na naše razmere, lahko ugotovimo, da smo v tem pogledu še vse premalo storili. Še vedno smo preveč togi in po nepotrebnem zanemarjamo marsikatero dobro prirodno zasnovo, za nego katere bi bili potrebni le minimalni stroški in proizvodnja lesne mase bi se občutno povečala. Poglejmo samo primer koliko lepih prirodnih jeder iglavcev je v naših degradiranih kmečkih gozdovih utesnjenih z nekvalitetnimi listavci. Če bi odstranili n.pr. gabrova nadstojna drevesa, bi tako jedro osvobodili in ga kasneje širili na vse strani. Podobnih primerov bi navedli lahko še veliko. Dela je torej dovolj! Potrebno je le malo več dobre volje in uspeh prav gotovo ne bo izostal. Če smo lepe uspehe tako v količinskem, kakor tudi v kakovostnem pogledu, dosegli v zadnjih letih pri osnovanju intenzivnih nasadov iglavcev, potem moramo narediti korak naprej tudi v tem pogledu.

Mimogrede še drobna zanimivost s celjskega seminarja! Ko so predstavniki Gozdnega gospodarstva Celje v uvodnih referatih osvetlili problematiko svojega območja, so med drugim navedli tudi škode, ki jih povzročajo zlasti v okolici Celja strupeni plini (celjska cinkarna). Po podatkih je ogroženih okrog 2.600 ha gozdov. Analize so pokazale, da se v m³ okuženega zraka nahaja 40 - 90 miligramov plina SO₂, medtem, ko je po mednarodnih normah dopustna meja 25 miligramov v m³ zraka. Zaradi škodljivega delovanja plina znaša na omenjeni površini gozdov izguba na prirastku 40 - 50 %. Strupeni plini požro letno kar čedno količino lesne mase!

In še prirodno sušenje jelke! Človek, ki je navajen lepega jelovega podmladka in gošče, se kar začudi, kako se na celjskem območju jelka suši. Na objektih, kjer je potekalo praktično delo seminarja so bile med drugim prav lepe skupine naravne jelke. Ko taka jelka doseže razvojno fazo gošče se začne sušiti. Zato pri negovanju takih skupin jelko odstranjujejo in dajo prednost listavcem. Vzroki za tako sušenje jelke še niso povsem pojasnjeni.

SPRAVILO LESA S TRAKTORJEM "TRIFARMER"

Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij Slovenije je v dneh 15. in 16. oktobra 1967 organiziralo ekskurzijo za ogled spravila lesa s težkim traktorjem "Trifarmer" v Avstriji na Gozdnem obratu Guzwerk.

Gozdni obrat v Guzwerku, ki predstavlja skupno s srednjeveliko žago samostojno podjetje, je bil v tletu 1966 postavljen pred velik problem. Kako spraviti v čim krajšem času in na čim cenejši način ogromno količino lesa - cca 250.000 m³, katero je podrl vetrolom v letu 1966. Vetrolom je namreč v letu 1966 na območju celotne Avstrije podrl okrog 3 milijone m³ jelovega lesa. Celotna gozdna področja izgledajo kot pokošena in slika, ki jo vidi človek na takih pobočjih, kjer ležijo izruvana drevesa križem drug preko drugega, je strahotna. Na srečo alpska klima in relativno visoka nadmorska višina 800 m, ne predstavljata nevarnosti za razvoj lubadarja. Vendar je bil obrat kljub temu postavljen pred velik problem, kako zaradi propadanja lesa čim prej iz teh gomil podrtih dreves izdelati ustrezne gozdne sortimente. Podjetje se je odločilo za nakup 80 kom težkih traktorjev "Trifarmer", s pomočjo katerih naj bi na predelih, kjer je to mogoče, spravljali z njimi les. Predstavniki podjetja je dejal, da so jih omenjeni traktorji rešili iz neljube situacije in da so se na nekaterih predelih pokazali ti traktorji kot zelo dobri.

Traktor je namreč zelo gibčen, s pogonom na vsa štiri kolesa, z velikimi in širokimi gumami ter ima zaradi ugodnih kolesnih prenosov veliko moč. Vlači namreč kar cela in neokleščena drevesa do ceste, oziroma ugodnih mest, kjer potem izdelujejo sortimente. Efekti, ki jih dosega so zelo veliki in znašajo z ozirom na terenske prilike od 40 - 180 m³ na 10 ur. En tovor znaša cca 5 m³. Delovno skupino za spravo in izdelavo sortimentov je tvorilo 5 ljudi, t.j. traktorist in 4 delavci. Način nagrajevanja je premijski.

Tehnični podatki samega traktorja so sledeči:

1. Traktor "Trifarmer" Kl 820 je švedske izdelave z vgrajenim Fordovim motorjem.
2. Jakost motorja 55 KM
3. Teža traktorja cca 4.000 kg
4. Pogon na vsa štiri kolesa, v sredi je traktor gibljiv.
5. Poraba goriva cca 28 l/10 obr.ur.

6. Širina traktorja 2,10 m.
7. Zadnje gume je možno polniti z vodo. v vsako gre cca 180 lit.vode.

Gozdni obrat Guzwerk ima v svojem sestavu tudi srednjeveliko precej moderno urejeno žago, na kateri dela v dveh izmenah 80 ljudi. Delo na žagi je dobro sinhronizirano in avtomatizirano. Za sortiranje hlodovine ima elektronski sortirni stroj, ki sortira hlode po debelini 3 cm, dolžini in kvaliteti. Za lupljenje hlodovine služi stroj "Cambio".

Za transport sortimentov na žagi služijo viličarji, za prevoz hlodovine iz gozda na žago pa srednje težki kamioni opremljeni z enosnimi prikolicami in dvigali.

Ekskurzija v Guzwerku je bila zelo zanimiva in poučna. Z našega podjetja so se je udeležili direktor ing. Janez Penca, ing. Kalinovič in pisec tega sestavka.

Ing.Jože Kure

xXx

VTISI Z ZVEZNEGA SEMINARJA O MELIORACIJE DEGRADIRANIH GOZDOV IN GRMIŠČ V KAŽANIH - SR MAKEDONIJA

Po programu sredstev, ki jih je Zvezni izvršni svet v letu 1967 namenil za napredek gozdne proizvodnje, so Zvezna gospodarska zbornica in Jugoslovanski center za kmetijstvo in gozdarstvo v sodelovanju z gospodarsko zbornico SR Makedonije in Centrom za melioracijo degradiranih gozdov v Kažanah - Bitohke organizirali v dneh 2. in 3. novembra na področju Centra za melioracijo degradiranih gozdov v Kažanah seminar o melioraciji degradiranih gozdov in grmišč.

Namen seminarja je bil, da kritično oceni rezultate doseganega dela in utrdi izkušnje z biološkega, tehnološkega, organizacijskega in ekonomskega aspekta na večletnih poskusnih ploskvah v tem delu Makedonije, ki je po svojih klimatskih prilikah pod vplivom Egejskega in Jadranskega morja.

Naj že takoj v začetku omenim, da je ta del Makedonije na skrajnem jugozapadnem delu republike med Bitolo in Prespanskim jezerom - ob jugoslovansko-grško-albanski tromeji ali z drugo besedo rečeno za nas Slovence najbolj oddaljen predel v državi. To je potrdil tudi kilometrski števec našega "Fička", ki je po dvodnevni vožnji na seminar pokazal blizu 1.300 km, kljub temu, da smo potovali po najbližjih relacijah. S strani našega podjetja so se seminarja udeležili Danijel Adamič, ing. Jože Vidervol in pisec tega prispevka. Ko smo po dvodnevni naporni poti "priveslali" s "Fičkom", ki ga je varno vodila večša roka kolege Jožeta iz Črnomlja, v Bitolo, smo dokaj presenečeni ugotovili, da smo med 76 udeleženci seminarja iz vseh republik samo mi trije zastopali "slovenske barve". Da ni bilo več udeležencev iz Slovenije je bila morda kriva dolga vožnja, slabo vreme in praznik 1. novembra, ki se praznuje samo v naši republici.

Ko smo pod večer dneva pred začetkom seminarja prispeli v Bitolo, je bil naš prvi vtis zelo dober, saj so bila za nas v hotelu rezervirana prenočišča, dobili pa smo tudi material za seminar. Predno bi opisal potek samega seminarja naj omenim še to, da med potjo v Makedonijo nismo doživeli nič posebnega. Po prvem dnevu vožnje smo prespali v Svetozarevu, naslednjega dne pa smo srečno prišli do Bitole. Zaradi kratkega dne smo težili za tem, da bi pred nočjo prispeli čim dlje, kajti vožnja ponoči je veliko bolj naporna. V glavnem so bili naši razgledi usmerjeni samo skozi šipe avtomobila, pri čemer nas je predvsem presenetilo veliko število vencov ob avtocesti, ki pričajo, da so se na takih mestih zgodile prometne nesreče s smrtnim izidom. Dovolj o tem! Naj preidem k stvari!

V SR Makedoniji je bila dana realna osnova za prevedbo obširnih površin nizkih degradiranih gozdov in grmišč v gospodarske gozdove šele z zakonom o likvidaciji koz, ki je sedaj v veljavi že 20 let. Toda makedonski gozdarji so kmalu ugotovili, da bi bila pot klasične premene teh površin predolga in so začeli intenzivno razmišljati o potrebi intenzivne premene teh površin s pomočjo tehničnih in meliorativnih ukrepov. Da bi se taka zamisel opredmetila so na pobudo oblastvenih forumov, skopskega gozdarskega inštituta in Jugoslovanskega centra za kmetijstvo in gozdarstvo, formirali v letu 1959 poseben center za melioracijo degradiranih gozdov in grmišč s sedežem v Kažanah. Kot že rečeno so temu centru dodelili površine na skrajnem jugozapadnem delu republike. Večina teh površin se nahaja na nadmorski višini 1.100 - 1.300 m. (Nadmorska višina Prespanskega jezera, ki meri 274 km² in

se nahaja na tem področju, znaša 853 m). Teren je močno razgiban, saj zavzema med drugim tudi strma pobočja planine Bigla, Baba planine in Galičice.

Klima je zaradi visokih albanskih in grških gora, kljub bližini Egejskega in Jadranskega morja izrazito kontinentalna. Značilne so velike temperaturne amplitude in majhne količine padavin. Letno povprečje padavin znaša 720 mm, od tega pa pade v dobi vegetacije komaj 15 %.

Za obstoječe sestoje na področju centra je značilen visok degradacijski stadij kot posledica človekovega vpliva. Od celotne površine, ki je pod upravo centra in znaša 7.280 ha, odpade na gozdove 4.980 ha. Od teh gozdnih površin je samo 98 ha srednjih gozdov, vse ostalo pa so nizki gozdovi, degradirani nizki gozdovi in grmišča. Od drevesnih vrst prevladuje več vrst hrastov kot so *Q.conferta*, *Q.pefria* in *Q. sesiliflora*, bukev in manjše oaze jelke ter smreke (na višjih področjih). V strukturi lesne zaloge ima največji delež bukev, sledijo pa hrast in jelka (6 %). Povprečna lesna zaloga znaša 57 m³/ha, povprečni letni prirastek pa 2,8 m³/ha letno. V primerjavi z makedonskim republiškim povprečjem sta povprečna lesna zaloga in prirastek na področju centra nekoliko višja, toda z ozirom na razmeroma dobre proizvodne kapacitete tal daleč izpod možnosti. Za naše razmere so podatki nekoliko čudni, toda treba je računati z dejstvom, da je v nizkih gozdovih pri kratki obhodnji in velikemu številu osebkov po hektaru prirastek visok in, da predstavlja napadla lesna masa skoraj izključno drva, ki se v tamkajšnjih prilikah izredno dobro prodajo. V razgovoru so nam makedonski gozdarji povedali, da v gozdu lahko za zlato prodajo vse kar je lesenega po ceni 4.600 S din po prm (od najtanjših vej hrasta in bukve pa celo do panjev, ki jih izruva buldožer ob priliki priprave tal za snovanje novih nasadov). Zamislili smo si kako lepo bi bilo pri nas, če bi bila konjunktura za drva takšna.

Analize gozdnih fondov centra kažejo na zelo neugodno strukturo gozdov, kar je podkrepilo odločitev za izdelavo investicijskega programa premene teh površin. Program, ki ga je izdelal Gozdarski institut v Skoplju je bil dokončan 1.1961. Po tem programu je predvideno, da bodo v 15 letih osnovali 5.073 ha nasadov raznih oblik. Z delom pri osnovanju so začeli že v letu 1962, ko so dobili pomoč iz sredstev za napredek gozdarstva pri Zveznem izvršnem svetu in mehanizacijo (buldožerji, traktorji in priključki) iz mednarodne tehnične pomoči. V dveh letih so napravili tako precej različnih poskusnih ploskev na večjih - površinah in si na ta način pridol-

bili nekaj potrebnih izkušenj, v letu 1964 pa jim je bil dodeljen kredit iz republiškega investicijskega sklada (rok odplačila 25 let začnši z odplačilom po 16 letih od osnovanja, obrestna mera 2 %, lastna udeležba 10 %. Za enkrat so pri banki dobili tretjino predvidenih sredstev (524 milj. S din), ker je banka iz previdnosti razdelila celotno kreditiranje v 3 etape.

Prvi dan seminarja je bil namenjen terenskemu ogledu objektov, ki leže ob cesti Bitola-Resen-Otešeno ob Prespanskem jezeru. Pokazali so nam svoje dosežke pri dosedanjem delu na premeniki jo delijo na indirektno (samo majhen del nizkih in srednjih gozdov bukve in jelke) in direktno premeno. Slednjo delijo na premeno pod zaščito matičnega sestoja, brez zaščite matičnega sestoja in na platažne nasade. Seminar je vodil ing. Dimitrije Bura iz Beograda ob sodelovanju domačih strokovnjakov ing. Aleksandra Popovskega in drugih. Najprej smo si ogledali drevesnico, kjer na površini 1 ha vzgajajo sadike črnega in rdečega bora. To je njihova edina drevesnica, ki seveda za tako široko zastavljeni program premene ne zadostuje. To so poudarili gozdarji sami, pri čemer so naglasili, da imajo z nabavo sadik precejšnje težave.

Na objektu, kjer so pred leti izvršili indirektno premeno s tem, da so v nizkem bukovem gozdu sestoj preredčili z intenziteto 20 - 30 %, pri čemer so odstranili vse slabe osebe. Po hektaru je je tako ostalo okrog 2.500 najkvalitetnejših osebkov. Za tako redčenje v smislu indirektna premene so porabili 160 ur po hektaru.

Na naslednjem objektu smo videli primer indirektna premene pod zaščito matičnega sestoja. To je nizek hrastov panjevski sestoj starosti 15 let in povprečne višine 4-5 m. Na celi površini so najprej izvedli redčenje z intenziteto 50 %, pri čemer je po hektaru ostalo še 2.000-2.300 osebkov boljše kvalitete. V ta preredčeni sestoj so posadili 750 dvoletnih sadik črnega in rdečega bora po hektaru (velikost jam 40 x 40 cm, startno gnojenje izvršeno z dozo 0,1 kg po sadiki z N:P:K = 11:14:20). Za osnovanje 1 ha je bilo porabljenih 160 ur za redčenje, 120 ur za kopanje jam (750 kom!), 16 ur za raznos gnojila in 80 ur za saditev - skupno 376 ur. Njihovi normativi so v primerjavi z našimi občutno nižji, kar se lepo vidi iz navedenega števila porabljenih ur. Na tem objektu se je razvila zelo živahna diskusija o smotrnosti vnašanja svetloljubnih drevesnih vrst kot sta črni in rdeči bor pod zazor. Pokazalo se je namreč, da po dveh letih

borove sadike, kljub velikim jamam in startnemu gnojenju sploh niso nikamor ganile. Preredčen hrastov sestoje je namreč tako hitro reagiral, da se je že naslednje leto sklop zopet strnil. Makedonski tovariši so tudi sami poudarili, da je to primer, kako se ne sme delati. Po enaboratu je namreč predvideno v takih primerih posaditi predvsem razne vrste jelke (*A.alba*, *A.magnifica*, *A.grandis*), toda zaradi že omenjenih težav pri nabavi sadilnega materiala, so se zatekli pač k tistemu, kar so imeli na razpolago, t.j. k črnemu in rdečemu boru. Tudi pri nas je že večkrat prišlo do podobnih spodrslijajev. Naj omenim še to, da so znašali stroški v bruto iznosu za 1 ha te vrste premene 176.274 S din, kar je kljub nizkim normativom razmeroma poceni. Glavni razlog za to je cenena delovna sila.

Naslednji objekt je predstavljal direktno metodo premene brez zaščite matičnega sestojja v obliki prog. Na blagem do strmem pobočju so v hrastovem panjevskem sestojju^{po} plastnicah postavili 8 - 10 m široke goloseke-proge. Širina med progami je približno ravno tolikšna kot širina prog, sestoje med progami pa je preredčen z intenziteto 30 %. Na posekanih progah so panje skrčili s težkimi buldožerji tipa "Tg-90" in "Caterpillar". Panje skupno s tanko plastjo humusa so zrinili stroji na rob prog, nato pa so s traktorskim priključkom na Fe-35 strojno vrtali jame na izkrčenih progah. Na progah so 3-4 vrste skopanih jam in sicer tako, da je razdalja med jamami okrog 1 m, razdalja med vrstami pa 2-3 m. Povprečno so po hektaru posadili 1.500 sadik zelenega bora, črnega in rdečega bora. Stroški za 1 ha osnovanja so znašali 332.310 S din. Uspeh pogozdovanja, oziroma priraščanja je bil tu mnogo boljši, vendar je bila rast ob robu prog (zasenčenje) tudi tu slabša. Razložili so nam, da je smisel teh prog v tem, da bi se na njih bolj zadrževala vlaga (manjša insolacija). Krčenje panjev, za katerega smo smatrali, da je odveč (odstranitev humusa) so utemeljevali s tem, češ da je borba s poganjki iz panjev zelo težka in jim povzroča velike stroške.

Druga oblika premene v obliki prog, ki so nam jo pokazali je enaka prejšnji le, da so namesto krčitve panjev uporabili herbicid "Tormona-80" (3% raztopina), s katerim so po izvršeni sečnji v progah poškopili celotno površino proge. Pri tem so uporabljali škropilnico-priključek na traktor Fe-35. Seveda so zaradi gostega koreninskega spleta lahko kopali jame ročno, kar je osnovanje podražilo (346.090 S din/ha).

Od prog je bilo najbolj interesantno videti tisti del poskusnih površin, ki je bil osnovan l.1962 - najstarejši del. Na teh progah je tudi izbor drevesnih vrst bolj pester, saj so poleg rdečega in črnega bora zastopani še zeleni bor, zelena duglazija, macesen in libanonska cedra. Najlepše uspevata duglazija in cedra, medtem ko ostale drevesne vrste trpe zaradi zasenčenja, poleg tega pa je nadmorska višina za zeleni bor tudi nekoliko prevelika.

In končno smo si ogledali še plantažne nasade iglavcev. Najprej so nam pokazali že starejšo plantažo z zelo redko sadnjo, ker je bila prvotna koncepcija taka, da bi prvih nekaj let po osnovanju med vrstami gojili poljedelske kulture (podobno kot pri nas na objektu Mlake). Sedaj so tako koncepcijo opustili.

Za osnivanje plantaž so izbrali bolj položne terene na globljih tleh. Na celi površini so najprej posekali vse panjevece, panje pa skrčili z buldožerji. Že skrčeno površino so s posebnim priključkom, ki ga vleče buldožer in je podoben plugu (Amerikanci ga uporabljajo za izdelavo protipožarnih pasov) v smeri plastnic do globine 60-80 cm zemljo zrahljali. Jame so vrtali s traktorskim priključkom in sičér v razmiku 3 x 3 m, kar znaša 1.100 jam/ha. V zrahljano zemljo skopane jame so v skupinski in posamični mešanosti posadili zeleni, črni in rdeči bor ter japonski macesen (*Larix leptolepis*). Podobno kot na progah so tudi tukaj startno gnojili sadike z NPK.

Spotoma so nam poudarjali, da imajo na vseh osnovanih nasadih veliko posla z nego, ker je odganjanje s panjev zelo bujno. Poskusili so s herbicidi, toda pojavil se je problem zaščite sadik. Na delu površine so iglavce zaščitili s polivinilastimi vrečami, nato pa s hrbtnimi škropilnicami škropili s "Tormono-80".

Tako je bil prvi dan seminarja končan in primerno utrujeni smo v Oteševu ob Prespanskem jezeru prav sladko zaspali. Opazili smo, da so vsi turistični objekti ob jezeru bili prazni, kar smo si razlagali s pozno sezono in dokaj ostrim podnebjem. Nepozaben pa nam bo ostal pogled na jezero ob sončnem vzhodu z grškimi in albanskimi gorami ozadju.

Drugi dan seminarja je bil posvečen diskusiji o tem, kar smo prejšnji dan videli na terenu. Prevladalo je splošno mnenje, da je center v Kažanih zelo prizadevna ustanova, ki je že veliko storila za melioracijo degradiranih površin. To je hkrati nekakšna praktična izpostava gozdarskega instituta. Marsikatera prvotna koncepcija sestavljena v investicijskem

programu je bila v praksi spremenjena, narejena je bila marsikatera napaka, toda osnovna načela so ostala ista - t.j. intenzivna premena.

V diskusiji so bila izmenjana mišljenja v delu na področju intenzivne premene. Zelo zanimivo je bilo vprašanje gostote sajenja. Poudarek je bil dan na proizvodnjo kvalitetnih sadik, s čimer naj bi bila gostota sadnje manjša, vendar v mesecih 2.000 - 3.000 sadik po hektaru. Povedali so, da so podobno koncepcijo osvojili tudi v sosednji Bolgariji, kjer so v zadnjih letih pogozdili ogromne površine. Pri črnem boru so Bolgari n.pr. zmanjšali število sadik po hektaru od 6.000 na 4.000 ker so ugotovili, da jtake gostota povsem zadostuje.

Glede sadnje zelenega bora se je izkristaliziralo mnenje, da je zanj najprimernejša lega do višine 600 m ali po italijanskih izkušnjah v predelih do koder uspeva koruza. Tudi mehurjevka v aridnih predelih, kakršni so v tem delu Makedonije, zelenemu boru ni nevarna. Diskusija je bila popoldne zaključena, nakar smo se podali zopet na dolgo pot.

Za konec še nekaj besed o povratku. Pred odhodom v Makedonijo smo delali načrte, da bi se nazaj vračali po drugi poti in sicer preko Kosmeta, Črne gore in Gosne. Utrudljiva pot in slabe ceste, zlasti preko prelaza Čakor pa so naše načrte spremenili, tako, da smo se odločili vrniti se po isti poti. Skočili smo samo preko Gabičice v Sveti Naum in Ohrid ter še istega dne zvečer prispeli v Prilep, kjer smo prespali. Naslednjega dne smo pot nadaljevali, se ustavili v Nišu in pogledali znamenito Čele-kulc nato pa je bila zadnja postaja za prenočišče v Kragujevcu. Ker smo si zadnji dan, v nedeljo 6. novembra ogledali spominski park streljanih rodoljubov v Kragujevcu, zadužbino Karadžordževićev v Oplencu in spomenik neznanega junaka na Avali, smo šele pozno ponoči srečno prispeli domov.

Ing. Jože Petrič

xXx